

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Гаврилко Вікторія Сергіївна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

«Іноземний капітал в банківській системі: вплив на фінансову стабільність та економічний розвиток країни»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (Банківська справа)

Студентки II курсу

_____ (Підпис)

В. С. Гаврилко

Групи БС.м-71а

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____

(Підпис)

В. С. Гаврилко

Керівник канд. екон. наук,
асистент кафедри ФБСС

_____ (Підпис)

І. В. Діденко

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи магістра
на тему: «ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ:
ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ
РОЗВИТОК КРАЇНИ»
студента Гаврилко Вікторії Сергіївни

Сьогодні політична та економічна нестабільність вітчизняної економіки, воєнні дії на Сході України, непослідовність фінансової політики уряду країни негативно впливають на рівень довіри населення до банківської системи, що призводить до зниження фінансових результатів діяльності вітчизняних банків на фоні посилення ролі банків з іноземним капіталом. Ефективність залучення іноземного банківського капіталу в Україні залежить від правильного і ефективного механізму допуску банків з іноземним капіталом на вітчизняний ринок банківських послуг. Для оптимізації та забезпечення фінансової безпеки банківської системи України у процесі залучення іноземного капіталу необхідно запроваджувати ряд заходів: досягати європейського рівня монетизації економіки та зменшення частки позабанківського обігу грошей, розробити ефективні схеми концентрації банківського капіталу та механізм захисту інтересів вкладників у банках з іноземним капіталом тощо.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо оцінки впливу іноземного капіталу в банківській системі України на економічне зростання та фінансову стабільність країни.

Об'єктом дослідження є система показників, які дозволяють проаналізувати банківську систему України з точки зору іноземного капіталу, представленого в ній в контексті забезпечення фінансової стабільності та економічного розвитку країни.

Предметом кваліфікаційної роботи виступає інструментарій забезпечення оцінки взаємозв'язку між іноземним капіталом в банківській системі України, її фінансовою стабільністю та економічним розвитком на основі використання системи структурних одночасних рівнянь.

У процесі дослідження було використано такі загальнонаукові методи, як: теоретичне узагальнення, порівняння та систематизація, аналіз і синтез (при дослідженні місця та ролі іноземного капіталу в банківській системі для економіки країни); системний аналіз (при дослідженні міжнародного досвіду оцінки взаємодії

між іноземним капіталом в банківській системі та іншими макроекономічними показниками розвитку країни); графічний, табличний та статистичний методи (для аналізу сучасного позиціонування іноземного капіталу в банківській системі України); структурне моделювання (при обґрунтуванні взаємозв'язку між іноземним капіталом в банківській системі України, її фінансовою стабільністю та економічним розвитком).

Інформаційною базою дослідження стали чинні законодавчі та нормативні акти, що регулюють банківську діяльність в Україні, офіційні матеріали Національного банку України, Міжнародного валютного фонду, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених.

Основний науковий результат роботи досліджено теоретичні засади та розроблено практичний інструментарій щодо оцінки взаємозв'язку між іноземним капіталом в банківській системі України, її фінансової стабільності та економічного розвитку.

Результати апробації основних положень та висновків кваліфікаційної роботи опубліковано у науковій статті ([64] у наведеному списку праць).

Ключові слова: іноземний капітал, банк, економічний розвиток, банківська система, фінансова стабільність країни.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 43 сторінках, у тому числі список використаних джерел з 64 найменувань, який розміщено на 8 сторінках. Робота містить 6 таблиць, 5 рисунків, а також 1 додаток, який розміщено на 5 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2018 рік

Рік захисту роботи – 2018 рік

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ І. О. Школьник

“__” _____ 20__р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа і страхування»
(Банківська справа)
студенту II курсу, групи БС.м-71а

Гаврилко Вікторії Сергіївні

1. Тема роботи: «Іноземний капітал в банківській системі: вплив на фінансову стабільність та економічний розвиток країни» затверджена наказом по СумДУ №__ від “__” _____ 20__ року
2. Строк подання студентом закінченої роботи: “__” _____ 20__ року
3. Мета кваліфікаційної роботи: дослідження теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо оцінки впливу іноземного капіталу в банківській системі України на економічне зростання та фінансову стабільність країни.
4. Об'єкт дослідження: система показників, які дозволяють проаналізувати банківську систему України з точки зору іноземного капіталу, представленого в ній в контексті забезпечення фінансової стабільності та економічного розвитку країни
5. Предмет дослідження: інструментарій забезпечення оцінки взаємозв'язку між іноземним капіталом в банківській системі України, її фінансовою стабільністю та економічним розвитком на основі використання системи структурних одночасних рівнянь.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах показників банківської системи України, статистичних індикаторів фінансової стабільності.
7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

№ п/п	Назва розділу	Термін подання
1	Теоретичні аспекти сутності іноземного капіталу в банківській системі	25.11.2018
2	Аналіз іноземного капіталу в банківській системі України в контексті його впливу на економічний розвиток та фінансову стабільність країни	30.11.2018

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра:

8. Консультації по роботі:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			

9. Дата видачі завдання: “__” _____ 20__ року

Керівник кваліфікаційної роботи _____

(підпис)

І. В. Діденко

Завдання до виконання одержав _____

(підпис)

В. С. Гаврилко

ЗМІСТ

Вступ.....	7
1 Теоретичні аспекти сутності іноземного капіталу в банківській системі	9
1.1 Місце та роль іноземного капіталу в банківській системі для економіки країни	9
1.2 Огляд міжнародного досвіду оцінки взаємодії між іноземним капіталом в банківській системі та іншими макроекономічними показниками розвитку країни	17
2 Аналіз іноземного капіталу в банківській системі України в контексті його впливу на економічний розвиток та фінансову стабільність країни	24
2.1 Аналітичний огляд сучасного позиціонування іноземного капіталу в банківській системі України	24
2.2 Оцінка взаємозв'язку між іноземним капіталом в банківській системі України, її фінансовою стабільністю та економічним розвитком	38
Висновки.....	44
Список використаних джерел	46
Додаток А Дослідження впливу іноземного капіталу в банківській системі України на її фінансову стабільність та економічний розвиток	55

ВСТУП

Присутність іноземного капіталу в банківській системі країни порізному відбивається на її загальному економічному становищі, в першу чергу, в залежності від рівня розвитку даної країни. Сьогодні політична та економічна нестабільність вітчизняної економіки, воєнні дії на Сході України, непослідовність фінансової політики уряду країни негативно впливають на рівень довіри населення до банківської системи, що призводить до зниження фінансових результатів діяльності вітчизняних банків на фоні посилення ролі банків з іноземним капіталом. Ефективність залучення іноземного банківського капіталу в Україні залежить від правильного і ефективного механізму допуску банків з іноземним капіталом на вітчизняний ринок банківських послуг. Для оптимізації та забезпечення фінансової безпеки банківської системи України у процесі залучення іноземного капіталу необхідно запроваджувати ряд заходів: досягати європейського рівня монетизації економіки та зменшення частки позабанківського обігу грошей, розробити ефективні схеми концентрації банківського капіталу та механізм захисту інтересів вкладників у банках з іноземним капіталом тощо.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо оцінки впливу іноземного капіталу в банківській системі України на економічне зростання та фінансову стабільність країни.

Реалізація даної мети зумовила необхідність постановки та вирішення наступних завдань:

- з'ясувати місце та роль іноземного капіталу в банківській системі для економіки країни;
- проаналізувати міжнародний досвід оцінки взаємодії між іноземним капіталом в банківській системі та іншими макроекономічними показниками розвитку країни;

- провести аналітичний огляд сучасного позиціонування іноземного капіталу в банківській системі України;
- визначити основні напрями формування оцінки рівня конкуренції в банківській системі;
- обґрунтувати за допомогою математичного інструментарію взаємозв'язок між іноземним капіталом в банківській системі України, її фінансовою стабільністю та економічним розвитком.

Об'єктом дослідження є система показників, які дозволяють проаналізувати банківську систему України з точки зору іноземного капіталу, представленого в ній в контексті забезпечення фінансової стабільності та економічного розвитку країни.

Предметом дипломної роботи виступає інструментарій забезпечення оцінки взаємозв'язку між іноземним капіталом в банківській системі України, її фінансовою стабільністю та економічним розвитком на основі використання системи структурних одночасних рівнянь.

У процесі дослідження було використано такі загальнонаукові методи, як: теоретичне узагальнення, порівняння та систематизація, аналіз і синтез (при дослідженні місця та ролі іноземного капіталу в банківській системі для економіки країни); системний аналіз (при дослідженні міжнародного досвіду оцінки взаємодії між іноземним капіталом в банківській системі та іншими макроекономічними показниками розвитку країни); графічний, табличний та статистичний методи (для аналізу сучасного позиціонування іноземного капіталу в банківській системі України); структурне моделювання (при обґрунтуванні взаємозв'язку між іноземним капіталом в банківській системі України, її фінансовою стабільністю та економічним розвитком).

Інформаційною базою дослідження стали чинні законодавчі та нормативні акти, що регулюють банківську діяльність в Україні, офіційні матеріали Національного банку України, Міжнародного валютного фонду, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

1.1 Місце та роль іноземного капіталу в банківській системі для економіки країни

В процесі глобалізації фінансових ринків та посиленні руху капіталів помітною стає активізація процесів злиття та поглинання, що створює підґрунття для забезпечення розвитку банківської установи та підвищення її конкурентної позиції на ринку. У свою чергу, процеси проникнення іноземного капіталу до національної банківської системи стали нормальною тенденцією у розвитку світової економіки. Адже, саме іноземний капітал здатен забезпечувати процеси реструктуризації та рекапіталізації банківського ринку, а також приплив кредитних ресурсів з-за кордону.

Участь нерезидентів може підвищити якість банківського менеджменту, сприяти швидкому та ефективному введенню передових методів банківської діяльності та завдяки зростанню міжбанківської конкуренції, посилити диверсифікацію банківських послуг.

Оцінкою впливу іноземних банків на фінансовий сектор країни присвячено декілька праць. Так, Р. Левін проаналізував взаємозв'язок лібералізації та ефективності банківської діяльності, зробивши висновок про те, що велика частка іноземних банків в капіталі банківської системи підвищує її загальну ефективність завдяки зниженню накладних витрат банків [7]. Дж. Капріо, П. Гонахан [2], Л. Голдберг та інші [5] виявили наявність позитивної кореляції між присутністю іноземних банків і стабільністю банківської системи. А. Деміргюч-Кунт, Р. Левін, Х. Мін [3] на підставі аналізу банківських систем довели, що експансія іноземних банків знижує частоту банківських криз.

Лібералізація і відсутність ефективних регулятивних механізмів призвели до виникнення кризових явищ, найбільш чутливими до яких

виявилися комерційні банки, в першу чергу ті, які активно задіяні в валютних відносинах. Якщо на початкових етапах лібералізації економік країн Центральної та Східної Європи західні експерти і працівники міжнародних фінансових організацій переконували, що присутність іноземних банків позитивно впливає на розвиток економік перехідного типу [15], то сьогодні навіть фахівці МВФ визнають, що присутність іноземних банків може приносити країнам з ринком, що розвивається низку проблем. У сучасному світі налічується понад 100 країн, в яких введені ті чи інші обмеження доступу іноземних банків на внутрішні ринки банківських послуг [19].

Сьогодні банківська система України відкрита для проникнення іноземного капіталу. Всі банки незалежно від походження їх капіталу працюють в єдиному правовому полі, підлягають нагляду і регулюванню на загальних умовах. Приплив іноземного капіталу на територію України регулюється такими нормативними документами як Закон України «Про банки і банківську діяльність» [39], Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [47], Закон України «Про режим іноземного інвестування» [51], Постановою Національного банку України «Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну» [43]. Правовою базою передбачено, що в Україні можуть створюватися дочірні банки зі 100-відсотковою часткою іноземного капіталу, з частковою участю іноземного капіталу, а також філії і представництва іноземних банків.

Відповідно до статті 24 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [39] іноземні банки мають право відкривати філії та представництва на території України на таких умовах:

- 1) у держави, в якій зареєстровано іноземний банк, відсутні суттєві застереження з боку відповідних міжнародних органів щодо виконання міжнародних стандартів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом і фінансування тероризму;

2) банківський нагляд у державі, в якій зареєстровано іноземний банк, відповідає Основним принципам ефективного банківського нагляду Базельського комітету з питань банківського нагляду;

3) між Національним банком України та органом банківського нагляду держави, в якій зареєстровано іноземний банк, укладено договір про взаємодію в сфері банківського нагляду, гармонізації їх принципів та умов;

4) наявне письмове зобов'язання іноземного банку про безумовне виконання ним зобов'язань, які виникли в зв'язку з діяльністю його філій на території України;

5) мінімальний розмір приписного капіталу філії на момент її акредитації становить не менше 120 млн грн.

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» банк з іноземним капіталом – це банк, в якому частка капіталу, що належить хоча б одному інвестору, становить не менше 10 %.

Участь іноземного капіталу відіграє важливу роль у розвитку банківської системи та економіки будь-якої країни, оскільки іноземний капітал у більшості країн світу є суттєвим джерелом фінансування економіки. Останнім часом в економічній літературі гостро постає питання доцільності збільшення присутності іноземного капіталу в Україні та визначення його реального впливу на вітчизняну банківську систему.

Явище інтенсивного припливу іноземного капіталу здебільшого притаманне для країн із перехідною економікою, що зумовлено процесами фінансової глобалізації, євроінтеграційним курсом та лібералізацією ринку фінансових послуг, яка поглиблюється і стає загально визнаною світовою тенденцією.

Протягом останніх двох десятиріч у результаті фінансової лібералізації та усунення бар'єрів міжнародні банки та банківські групи виявляли високу активність на ринках країн з перехідною економікою. У Центральній та Східній Європі іноземні банки контролюють більше половини банківського

капіталу, а в Естонії, Болгарії, Чехії та Словаччині під контролем іноземних банків знаходиться 60-80% ринку банківських послуг.

Присутність в економіці будь-якої держави значних обсягів іноземного капіталу є ознакою макроекономічної стабільності, високого рівня довіри інвесторів до її законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Проте важливе значення при цьому має рівень політичної стабільності та незалежності країни, а не рівень розвитку її демократії [12].

Наявність обмежень щодо присутності іноземного капіталу у банківській системі країни є неефективним ні з економічних, ні з політичних позицій. Однак при його наявності потрібно підтримувати та передбачати можливості для реальної конкуренції вітчизняних банків з іноземними фінансовими установами. Проте є очевидним і той факт, що основною метою іноземних інвесторів виступає не підвищення добробуту населення країни-реципієнта, а максимізація прибутку власників та акціонерів. Саме тому результат діяльності таких установ може бути досить неоднозначним.

Банк з іноземним капіталом розглядається в контексті банківської установи, що знаходиться під контролем інвесторів з зарубіжних країн, при цьому прийняття стратегічних рішень щодо його функціонування здійснюється, як правило, із-за кордону.

Банки здійснюють бізнес в іноземних країнах через різні типи установ. Їх можна об'єднати у три головні групи: представництва, дочірні компанії та філії. Вибір іноземного банку на користь одного з цих варіантів залежить від його стратегії, типу діяльності, яку він збирається провадити в країні-реципієнті (тобто, країні де здійснюватимуться його закордонні операції), та відповідних юридичних і наглядових вимог [14].

Представництва є найбільш обмеженою формою присутності іноземного банку в країні-реципієнті. Їхнє основне завдання полягає у зборі даних та інформації у країні-реципієнті. Вони надають інформацію про ринок та загальні економічні тенденції і підтримують зв'язки з дійсними та потенційними клієнтами. На відміну від дочірніх компаній та філій іноземних

банків, представництвом не дозволяється здійснювати ключові банківські операції, такі як прийом депозитів та надання кредитів, і часто їм забороняється брати участь у будь-якій комерційній діяльності. В економіках, що перебувають на стадії становлення, відкриття представництва, зазвичай, є першим кроком на шляху входження на ринок [17].

Якщо розглядати досвід України у залученні іноземних інвестицій у банківський сектор, то перші представництва іноземних банків в Україні почали з'являтися у 1990-х роках, тобто саме в період розпаду Радянського Союзу та здобуття країною незалежності. Поряд з іншими банками, створеними за участю іноземного капіталу, уже на початок 1998 існувало 7 банків із 100% іноземним капіталом.

З прийняттям у 2010 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання іноземних інвестицій та кредитування» інвестиційний режим діяльності іноземних банків став навіть сприятливішим, оскільки було усунуто обмеження у видах і формах здійснення іноземних інвестицій та скасовано посилений контроль за іноземними інвестиціями з боку уповноважених державних інституцій [41].

Очікувалось, що надання такого роду преференцій дасть змогу переорієнтувати діяльність іноземних банків на кредитування вітчизняних виробників – підприємств реального сектору економіки, фінансовий стан яких стрімко погіршувався у зв'язку із кризою збуту продукції на внутрішньому і зовнішніх ринках. Проте ці сподівання не справдилися. Банки з іноземним капіталом зосередили свою увагу на ринку державних цінних паперів і кредитуванні фізичних осіб, використовуючи для цього більш дешеві ресурси материнських компаній. Зрозуміло, що можливість отримання швидких надприбутків за рахунок подібних операцій не стимулювала їх пошуки потенційних реальних ланок створення доданої вартості на ринку корпоративного контролю України і, відповідно, реалізації основного мотиву запровадження ліберального порядку їх функціонування [21].

Із скороченням можливостей отримання таких надприбутків іноземні банки почали «згортати» свою діяльність на внутрішньому ринку нашої країни шляхом розпродажу активів. Внаслідок цього частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків України станом на 1 грудня 2012 р. скоротилась до 39,0%. Збереження цієї тенденції в найближчій перспективі, з одного боку, посприяла концентрації банківського капіталу, оскільки покупцями активів відповідних іноземних структур найчастіше стають фінансово-кредитні установи, які діють у тих самих ринкових «нішах». Проте, з другого боку, стрімкий вплив іноземного капіталу погіршив ситуацію із капіталізацією банківської системи України в цілому і, головне, позбавив вітчизняні компанії реального сектору економіки шансів вчасно і з найменшими витратами приєднатися до глобальних мереж створення доданої вартості.

Таким чином, слід зазначити, що власне вихід банківського іноземного капіталу на сучасному етапі стимулюється рядом чинників об'єктивного характеру, які за джерелами походження можна поділити на наступні три групи: ендогенні (ті, що пов'язані з особливостями іноземної фінансової інституції та країни походження капіталу), екзогенні (ті, що пов'язані зі специфікою приймаючих країн) й глобальні (генеруються на міжнародному рівні) [32].

Процес глобалізації є об'єктивним процесом, який базується на економічних законах, дію яких неможливо зупинити. В цьому контексті проникнення іноземного капіталу в національну економіку теж є закономірним процесом, який відбувається в тому числі і шляхом інтеграції іноземного капіталу в банківські системи країн.

Враховуючи відкритість економіки України, її не можуть оминати інтеграційні процеси, в результаті яких у фінансово-економічну систему можуть бути «імпортовані» з відповідними наслідками як позитивні, так і негативні явища і процеси, до яких у першу чергу необхідно віднести результати діяльності банків з іноземним капіталом. Слід зауважити, що функціонування банків з іноземним капіталом у банківському секторі

економіки України має свої особливості в тому плані, що проводячи діяльність у національному фінансово-економічному просторі та діючи в рамках законодавства України, банки з іноземним капіталом, особливо ті, в яких іноземний капітал володіє контрольним пакетом акцій, користуються набутим позитивним іміджем материнських банків, звичайно в тому разі, якщо власниками національних банків стають іноземні банки, або в разі настання скрутної ситуації, чи у разі розширення масштабів діяльності, можуть отримувати фінансову допомогу від іноземних інвесторів.

Банки з іноземним капіталом, які залишаються на банківському ринку України, займають високі позиції за багатьма рейтингами та показниками діяльності.

Позитивними наслідками діяльності банків з іноземним капіталом є збільшення масштабів перерозподілу фінансових ресурсів, швидке впровадження інноваційних технологій та нових методів ведення банківського бізнесу, можливе здешевлення банківських послуг, посилення розвитку міжбанківської конкуренції на ринку та демонополізація банківського середовища, стабілізація банківської системи, підвищення її стійкості, купівля «нездорових» вітчизняних банків, пришвидшення інтеграції України у світове господарство. Негативними ж моментами експансії іноземного капіталу в український банківський сектор є такі: ускладнення банківського нагляду, втрата суверенітету в галузі грошово-кредитної політики, чутливість вітчизняних банків до коливань на світових фінансових ринках, можливість захоплення іноземними банками банківського ринку України, посилення іноземного контролю, посилення нерівноправної конкуренції між національними та іноземними банками, підвищення ймовірності впливу українського капіталу до зарубіжних країн [20].

При регулюванні діяльності іноземних банків для того щоб забезпечити економічну безпеку країни потрібно здійснити такі заходи: забезпечити рівень зайнятості, цінову стабільність, економічний розвиток, підвищення транспарентності, створення консолідованого нагляду, узгодження

нормативно-правової бази відповідно до європейського законодавства і міжнародних стандартів, покращення оцінки ризиків, вдосконалення корпоративного управління. При впровадженні системи ефективного банківського нагляду потрібно акцентувати увагу не лише на показники діяльності дочірнього банку, а й його материнської компанії, тобто транснаціонального банку.

Протягом останніх років в Україні свою діяльність припинили BayerischeLandesbank (Німеччина), Volksbank (Австрія), BankForum (Німеччина), SocieteGenerale (Франція), ErsteBank (Австрія), HomeCreditBank (Чехія), Pekao (Польща), DresdnerBank (Німеччина), SEBBank (Швеція), Swedbank (Швеція).

Скорочення діяльності іноземних банків спостерігається не тільки в Україні, але і в інших країнах Європи. За підрахунками Bank of International Settlements (BIS), Україна – один з лідерів з відтоку банківського капіталу в регіоні Центральної, Східної та Південно-Східної Європи (CESEE). Проблема не тільки в економічному спаді, девальвації і війні на Сході. Європейці та американці скоротили присутність у всіх країнах регіону, крім Туреччини. Їх активи в CESEE знизилися на 110,4 млрд. дол. США, а Україна в списку постраждалих лише на 6 місці [57].

У цілому можна виділити наступні причини відтоку іноземного капіталу з території України [24]:

- відсутність в найближчій перспективі істотних умов для поліпшення ділового клімату в країні (негативні тенденції щодо зростання економіки, девальвація національної валюти);

- введення змін на законодавчому рівні у вигляді заборони кредитування населення в іноземній валюті;

- неякісна структура кредитного портфеля (традиційно високою для українського банківського ринку є частка негативних активів і недостатньо прозорою система їх моніторингу та ідентифікації (за оцінками Fitch та

Standard&Poor's частка негативних активів в балансах українських банків істотно занижена);

- непрозора судова система і відсутність інституту захисту прав кредиторів;

- складна ситуація в Євросоні і введення підвищених вимог до достатності капіталу європейських банківських груп відповідно до Базелем III;

- перетворення бізнес-моделей, що використовуються європейськими банками в процесі оптимізації присутності в окремих регіонах Європи банків з іноземним капіталом і зважена політика щодо інвестування в обрані ринки;

- політична нестабільність.

1.2 Огляд міжнародного досвіду оцінки взаємодії між іноземним капіталом в банківській системі та іншими макроекономічними показниками розвитку країни

Розглянемо кілька прикладів оцінки взаємодії між іноземним капіталом в банківській системі та забезпеченням стабільності банківської системи. М. Шагчера (M. Shahchera) та Н. Йоуздані (N. Jouzdani) [88] у своїй спільній роботі досліджували проблему даної взаємодії. У якості показника, який описував ступінь стабільності банківської системи, було обрано *Z-score*, що залежав від трьох змінних (1.1):

$$Z = \frac{\mu + \kappa}{\sigma}, \quad (1.1)$$

де μ – індикатор, що описує прибутковість банку (*indicator the bank's profitability*);

κ – коефіцієнт достатності капіталу (*capital ratio*);

σ – відсоток від ціни активу (*return volatility*).

Тобто показник стабільності банківської системи буде зростати зі зростанням μ та κ та буде зменшуватися зі зростанням σ . Таким чином, автори пропонують розуміти під стабільністю банківської системи імовірність настання його неплатоспроможності – якість активів банку стає нижчою за якість його зобов'язань. Дане дослідження проводилося для 34 країн з усього світу на основі рівняння регресії (4.6):

$$Z_{ij} = \alpha + \beta_1 X_{1j} + \beta_2 X_{2j} + \beta_3 X_{3j} + \varepsilon_{ij}, (4.6)$$

де i – банк, із j -ої країни дослідження;
 j – країна, яка бере участь у дослідженні;
 $\beta_{1,2,3}$ – коефіцієнти рівняння регресії;
 X_1 – банківське регулювання j -ої країни дослідження;
 X_2 – вектор характеристик банку: коефіцієнт достатності капіталу, резерв ліквідності банку та рентабельність активів (ROA);
 X_3 – вектор показників, які описують загальний стан економіки j -ої країни дослідження: реальний ВВП, темп росту ВВП;
 ε – стандартна помилка.

Вхідні дані, необхідні для розрахунків, були зібрані з різних міжнародних баз даних (World Development Indicator, The World bank, Fraser institute) за 2000 –2009 рр. На основі зібраних показників були сформовані панельні дані та проведено їхній аналіз за допомогою моделі з фіксованими ефектами. У результаті даного дослідження були зроблені такі висновки:

- ріст ВВП забезпечує загальний економічний розвиток, тому позитивно впливає на показник стабільності банківської системи;
- зі збільшенням коефіцієнта достатності капіталу та рентабельності активів (ROA) показник стабільності банківської системи також зростає, що цілком зрозуміло;

– зростання резерву ліквідності негативно відображається на забезпеченні стабільності банківської системи;

– спочатку свого дослідження автори зробили гіпотезу про те, що між регулюванням банківської діяльності та стабільністю банківської системи існує обернена квадратична залежність. Провівши дослідження, дана гіпотеза була підтверджена. Це говорить про те, що регулювання банківської діяльності до певної межі позитивно впливає на стабільність банківської системи, а потім починає негативно впливати на неї.

Дещо по-іншому до оцінки регулювання банківської діяльності з позиції забезпечення стабільності банківської системи підійшли інші вчені на чолі з Дж. Бартом (J. Barth) [1]. У своєму дослідженні вони розглянули 78 країн з усього світу та умовно розділили їх за двома критеріями: *Mult* та *Cenban*. Це бінарні величини, які набувають значень 1 або 0. У тому випадку, якщо в досліджуваній країні в банківській системі функціонує більше ніж один наглядовий орган, то значення *Mult* дорівнює 1, у протилежному випадку – 0. Якщо ж банківська система регулюється лише одним органом, в основному центральним банком, то значення *Cenban* дорівнює відповідно 1, якщо на – 0. Подальше дослідження проводилося із групами країн, організованих за даним принципом. У якості інструмента аналізу використовувалася регресійна модель, у якій традиційно було виділено залежні, незалежні та контрольні змінні (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Список змінних, які були включені в модель

Характеристика змінної	Назва змінної	Опис змінної
Залежні	<i>EQUITY</i>	коефіцієнт достатності капіталу (відношення власного капіталу до вартості активів банківської системи)
	<i>NPL</i>	якість активів банківської системи (відношення прострочених кредитів до загальної суми виданих кредитів в банківській системі)
	<i>OVERHEAD</i>	співвідношення між накладними витратами та активами банківської системи
	<i>NONINTREV</i>	співвідношення невідсоткових доходів в загальному обсязі доходів банківської системи
	<i>ROA</i>	коефіцієнт рентабельності активів
	<i>ROE</i>	рентабельність власного капіталу
	<i>LIQRISK</i>	сума відношень кредитів до активів та депозитів до кредитів для банківської системи
Незалежні	<i>CONCENTRATION</i>	частка активів, сконцентрована в найбільших трьох банках країни
	<i>BANKSIZE</i>	відношення загальної суми активів банківської системи до загальної кількості банків, які функціонують в ній
	<i>SECUR</i>	індекс залучення банків у сферу цінних паперів, андеррайтинг, брокерські та інших фінансових небанківських операцій (від 1 до 3)
	<i>INSUR</i>	індекс залучення банків у сферу страхування (від 1 до 3)
	<i>BANPOWER</i>	індекс залучення банків у реальний сектор (від 1 до 3)
	<i>COMMERCF</i>	індекс володіння банком нефінансовими компаніями та навпаки (від 1 до 3)
	<i>SUPPOWER</i>	індекс сили банківського нагляду
	<i>PRIVMON</i>	індекс моніторингу банків з боку приватних суб'єктів економічної діяльності
Контрольні	<i>FOREIGN</i>	частка активів банківської системи, зосереджена в руках іноземних власників
	<i>GOVT</i>	частка активів банківської системи, зосереджена в руках держави
	<i>GDPCAP</i>	валовий внутрішній продукт на душу населення
	<i>DY9599</i>	середній темп росту ВВП

Через розглянуті залежні змінні із табл. 1.1 автори пропонують оцінювати стабільність банківської системи. Дослідження регресійної моделі проводилося за схемою OLS-регресії. У результаті проведено аналізу було виявлено.

Змінні *EQUITY* та *LIQRISK* є чутливими до кількості органів нагляду за банківською діяльністю. Збільшення кількості наглядових органів зменшує коефіцієнт достатності капіталу більше ніж на 2% і тим самим провокує банківську систему до виникнення ризику втрати своєї платоспроможності, що підтверджується значним зростанням ризику втрати ліквідності зі збільшенням кількості наглядових органів у країні. Для обох зазначених залежних змінних більшість контрольних змінних були статистично значущими. Зі збільшенням на одну одиницю індексу залучення банків у сферу цінних паперів *SECUR* коефіцієнт достатності капіталу *EQUITY* виріс на 1.66 пунктів. Така тенденція є характерна для банків, які орієнтовані на активну інвестиційну діяльність. Тоді, коли вплив значення *INSUR* є не настільки значним.

Щодо значення змінної *NPL*, за допомогою якої оцінювалася якість активів банківської системи, то доведено, що в банківських системах, які контролюються одним наглядовим органом (центральним банком) якість активів була майже на 600 пунктів вища ніж в тих, які контролюються кількома органами. Частка активів банківської системи, зосереджена в руках іноземних власників *FOREIGN* наносить суттєвий негативний вплив на *NPL*. Зростання на 28% активності іноземних банків спричиняє зниження показника *NPL* більше ніж на 2%, що підтвердило ще одну гіпотезу висунуту авторами до даного дослідження, що активи іноземних банків позитивно впливають на якісний склад кредитів, а тому сприяють стабілізації банківської системи. Стосовно впливу на частку прострочених кредитів ВВП, то було виявлено, що ріст ВВП на 10 тис. дол. спричинив скорочення прострочених кредитів майже на 2%. На основі цього автори роблять висновок, що приватний моніторинг банківської системи скорочує частку прострочених кредитів.

Відносно накладних витрат, пов'язаних з управлінням банківською системою, то було виявлено, що вони залежать від кількості наглядових органів, тобто чим їх більше, тим більші дані витрати.

Непроцентні доходи *NONINTREV* банку – це дохід банку в основному з послуг і штрафів і, в меншій мірі, від продажу активів і здачі майна в оренду. На відміну від процентного доходу, на цей дохід не впливають економічні і фінансові ринкові цикли і зазвичай він не контролюється законом або нормативним актом [9]. Проведене дослідження не дозволило виявити зв'язок між регулюванням банківської системи та часткою непроцентних доходів банку. В першу чергу, це пов'язано із розбіжностями у веденні бухгалтерської та іншої звітності в банках різних країнах світу. В країнах, де переважають універсальні банки, непроцентні доходи не виділяються як окрема стаття, а там, де фінансові компанії ведуть свою діяльність як в банківській так і в небанківській сфері, не вдалося уніфікувати частку непроцентних доходів саме через розбіжності у веденні звітності. Проте на основі інших результатів автори даного дослідження все-таки зауважують, що у тих країнах, де загальний рівень доходів вищий, частка саме непроцентних доходів в банківській системі також висока. Оскільки операції пов'язані із отриманням даного доходу мають ризикований характер через свою нерегульованість з боку держави, тому збільшення кількості наглядових органів спричинить скорочення проведення таких операцій.

Стосовно основних показників, які визначають дохідність банку, *ROA* *ROE*, то було виявлено, що на них значно впливає показник *CONCENTRATION*, який описує частку активів, сконцентровану в найбільших трьох банках країни. Всі інші змінні мали незначний вплив на *ROA* *ROE*. Що стосується контрольних змінних *GOVT*, *FOREIGN*, *GDPCAP*, то їхня зміна значно відображається на зміні прибутковості банку. Так зі збільшенням частки іноземних банків в банківській системі певної країни, її загальна прибутковість може зменшитися через відтік коштів за кордон.

Для порівняння отриманих результатів в подальше дослідження до базової групи досліджуваних країн були включені країни із перехідною економікою та офшорні фінансові центри. Із додаванням нових країн відбулися деякі зміни. Вплив як кількох наглядових органів, так і центрального банку на банківську стабільність загалом зменшився, за виключенням залежності між кількома наглядовими органами та коефіцієнтом достатності капіталу, де сила зв'язку навпаки зросла (із -2,61 до -0,96), та між центральним банком та ризиком втрати ліквідності (із -13,02 до -11,98) і також коефіцієнтом достатності капіталу (із 0,83 до 1,64).

Як висновок по проведеному дослідженню, автори визначили, що банківський нагляд зі сторони лише центрального банку спрямований в більшій мірі на врегулювання прострочених кредитів і в меншій мірі на ризик ліквідності. Використання кількох банківських органів нагляду не значно впливає на прибутковість банківської системи, але дозволяє регулювати ризики, які викликають втрату ліквідності банків.

2 АНАЛІЗ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЙОГО ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ КРАЇНИ

2.1 Аналітичний огляд сучасного позиціонування іноземного капіталу в банківській системі України

У зв'язку із політичною та економічною нестабільністю вітчизняної економіки, воєнними діями на Сході України, непослідовністю фінансових рішень з боку уряду країни мають місце наслідки, які мають негативний вплив на загальний рівень довіри з боку населення до усієї банківської системи країни, через що спостерігається тенденція до збиткових фінансових результатів діяльності українських банків з одночасним укріпленням провідної позиції банків з іноземним капіталом на вітчизняному ринку, що підтверджується даними щодо рейтингу банківських установ. Відповідно до рейтингу журналу про страхування «Форіншурер», на 01.01.2018 року серед 15 найстабільніших банків України 11 є банками з іноземним капіталом та 4 всього українські банки: державні ПАТ «Ощадбанк», АТ «Укрексімбанк», «Укргазбанк» та ПАТ «ПУМБ» [54]. Схожа ситуація мала місце для вітчизняного банківського ринку і у 2017 році.

Так, за результатами рейтингів життєдіяльності банків України у 2017 році, опублікованого бізнес-порталом «Mind», який містив аналіз фінансової стійкості, платіжної дисципліни та ризиків власників банків, які функціонують в Україні, найнадійнішими є банки з іноземним капіталом. Лідуючі позиції за рейтингом Mind станом на I квартал 2017 року займали АТ «Райффайзен Банк Аваль» (банк з австрійським капіталом), ПАТ «Креді Агріколь Банк» (банк з французьким капіталом), ПАТ «Сітібанк» (банк з американським капіталом), ПАТ «УкрСиббанк» (банк з французьким капіталом) та ПАТ «Кредобанк» (банк з польським капіталом) [53].

Зазначимо, що перебування іноземного капіталу на банківському ринку України має не лише переваги, але і становить загрозу безпеці банківського та фінансового сектору країни. Серед індикаторів, якими оцінюється економічна безпека, та які визначено у «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» Міністерства економічного розвитку та торгівлі України [46], присутній індикатор «Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків», оптимальне значення для якого визначено на рівні 20-25 %. Якщо даний індикатор потрапляє в діапазон 26-30 %, це є задовільним значенням, 31-35 % – незадовільним, 36-40 % – небезпечним значенням, 41-60 % – критичним та таким, що призведе до втрати контролю держави у банківській системі. По даним НБУ [34], частка іноземного капіталу у статутному капіталі українських банків з 2014 року значно зростала (з 34 % 2014 році до 56 % на початок 2017 року), та перевищило порогове значення «не більше 40 %» у 2017 році, при цьому формуючи значний рівень небезпеки для банківського ринку.

По даним «Форіншурер» серед 10 найбільш прибуткових банків у 2017 році 6 банків з іноземним капіталом. На першому місці за обсягом прибутку у рейтингу є АТ «Райффайзен Банк Аваль», що практично в 4 рази перевищив показник АТ «Укрексімбанк» [54].

Таким чином, значний приріст іноземних інвестицій може бути наслідком поглиблення глобалізаційних процесів та збільшенням рівня співпраці України зі світовою спільнотою. Політикою уряду у сфері реалізації інтеграційних заходів України та Європейського Союзу призводить до лібералізації взаємодії капіталу з європейських країн на банківському ринку України. Так, за даними рейтингу «Форіншурер», серед 15 найнадійніших банків в Україні 10 – це банки з іноземним капіталом з країн Європейського Союзу [54].

Можемо зробити висновок, що українська банківська система зараз зазнає значний вплив з боку високої концентрації в ній банків з іноземним капіталом. Ми вважаємо, що дана ситуація має привернути увагу державних

органів влади, що працюють у сфері банківського регулювання та нагляду. А, Національний банк України повинен спрямовувати додаткові зусилля на контроль за даною ситуацією задля нівелювання загроз формування монопольної ситуації іноземних банків у банківській сфері України та не допустити витіснення українських банків з ринку чи поглибити залежність українського банківського ринку від іноземного капіталу. Циганова С. [61], стверджує, що якість залученого іноземного капіталу в банківську систему України залежить перш за все від ефективності механізмів виходу банків з іноземним капіталом на український ринок.

З теоретичної та практичної точки зору аспекти розвитку та регулювання зв'язку іноземного капіталу та банківської систем України мали своє відображення у працях вітчизняних науковців. Так, Лапко О. та Демченко А. [27] досліджували вплив іноземного капіталу на діяльність банківського ринку України. У свою чергу, Кокетков В. та Рихлюк М. [25] вивчали проблеми діяльності іноземних банків в Україні, акцентуючи увагу на шляхах підвищення ефективності їх діяльності. Щуревич О. [63] проводила аналіз основних показників діяльності банків з іноземним капіталом в Україні, шляхом аналізу їх активів, зобов'язань, власного капіталу та фінансових результатів діяльності та розробила практичні рекомендації щодо удосконалення механізму регулювання діяльності та нагляду банків з іноземним капіталом на українському ринку.

Станом на 1 січня 2017 року в Україні діяло 96 банківських установ на основі ліцензії Національного банку України, з них – 38 банків з іноземним капіталом, у т. ч. 17 банків зі 100 % іноземним капіталом. Відзначимо, що у порівнянні з 2016 роком кількість банківських установ зменшилася на 21 банк (з них – 3 банки з іноземним капіталом).

Станом на 1 січня 2018 року ліцензію Національного банку України мають 86 банків, з них – 38 банків з іноземним капіталом, у т. ч. 18 банків зі 100 % іноземним капіталом) [11, 34]. Таким чином, в Україні має місце тенденція до зменшення кількості банківських установ з вітчизняним

капіталом, причому, що стосується банків з іноземним капіталом у т. ч. зі 100 % іноземним капіталом, то їх кількість змінилася незначною мірою (рис. 2.1).

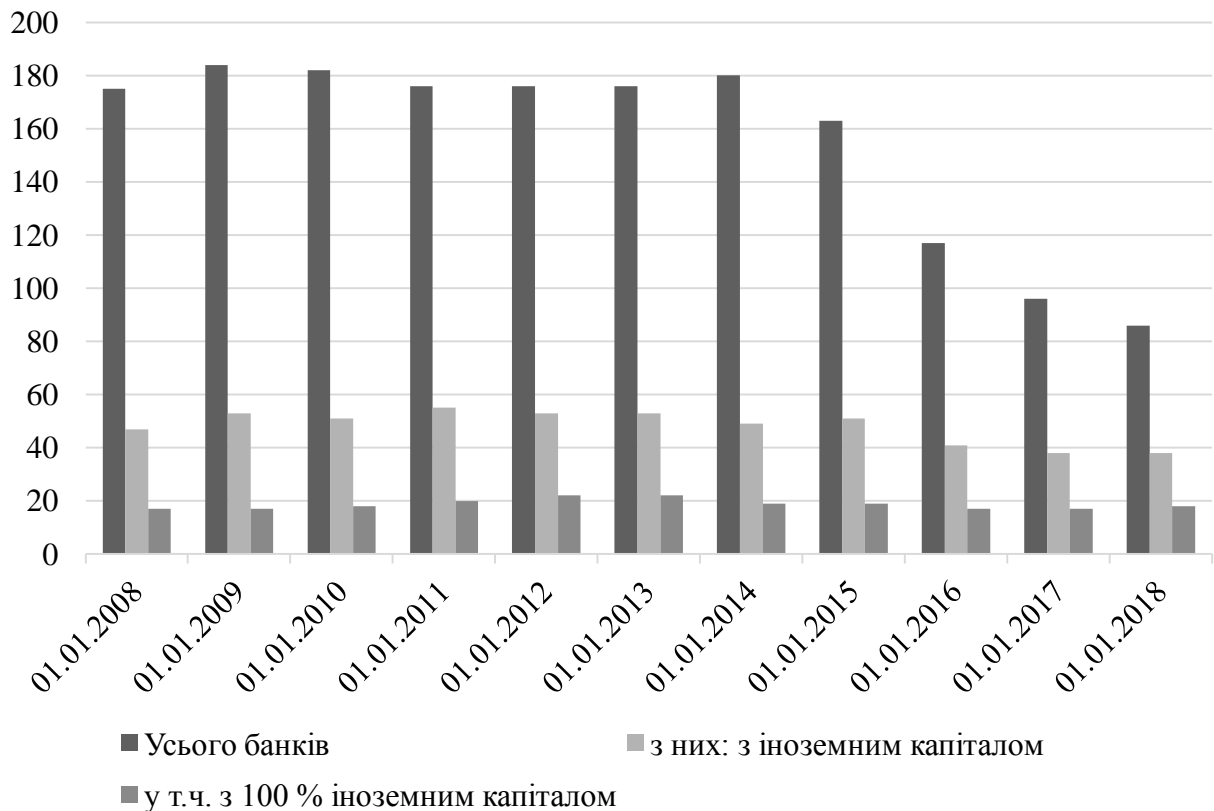

Рисунок 2.1 – Кількість банків в Україні у 2008-2018 рр. [34, 59]

Так, чутливими до змін виявилися банки зі 100 % іноземним капіталом: не зважаючи на те, що їх кількість не змінилася у 2018 році (18 банків) у порівнянні з 2008 роком (17 банків), проте, варто відмітити, що впродовж 2010-2013 років їх кількість сягала рівня 22 банків у 2012-2013 роках, у той час як, починаючи з 2014 році спостерігалася тенденція до скорочення їх кількості [62].

Станом на початок 2018 року кількість банків з капіталом, що належить країнам-членам Європейського Союзу, становить 23 банки (з них 11 банків з 100 % іноземним капіталом). Так, Російська Федерація є країною походження іноземного капіталу 7 банків (з них 3 банки зі 100 % російським капіталом), 8 банків сформували капітал з інших країн, а саме:

- «Альтбанк» (країна походження капіталу – Білорусь);
- «Банк Фамільний» (країна походження капіталу – Британські Віргінські Острови);
- «Індустріалбанк» (країна походження капіталу – Ізраїль);
- «Скай Банк» та «БТА Банк» (країна походження капіталу – Казахстан);
- ПАТ «Сітібанк» (країна походження капіталу – США);
- «Кредит Європа Банк» та «Кредитвест Банк» (країна походження капіталу – Туреччина).

Відмітимо, що значну частку у структурі банків (близько 60,5 %) займають банки за капіталом Європейського Союзу. Частка іноземних банківських установ з російським капіталом на ринку України складає 18,5 %.

Що стосується структури власності активів української банківської системи, то частка банків з іноземним капіталом починаючи з 2011 року мала тенденцію до зменшення і до 2013 року складала 26 %, а вже починаючи з 2013 року поступово збільшувалася. Так, у 2017 році її частка становить 35 %.

Також відмітимо, що починаючи з 2013 року існує тенденція до скорочення частки банків з українським капіталом приватного походження при постійному зростанні долі державних банків, що може бути пояснене значною кількістю виведених з ринку приватних банків після фінансової кризи 2008-2009 років і говорить про зміну регулятивної політики Національного банку України та націоналізацією системно важливого ПАТ «Приватбанк» у 2016 році (рис. 2).

Станом на кінець 2017 року найбільшу частку іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі мають банки з походженням капіталу з Російської Федерації (31 % статутного капіталу). У свою чергу, банки країн Європейського Союзу мають 19,5 % статутного капіталу, так Австрії належить – 7,7 %, Люксембургу – 2,5 %, Франції – 2,2 %), Угорщині – 2,1 %, Греції – 2 %, Польщі – 0,9 %, Кіпру – 0,8 %, Німеччині – 0,5 %, Італії – 0,4 %, Нідерландам – 0,3 %, Великобританії – 0,2 % та Швеції – 0,1 %. Порівнюючи

дані показники з 2017 роком, значною мірою збільшилася частка іноземного капіталу, що належить Австрії та Люксембургу, у свою чергу, Кіпр дещо втратив свої позиції.

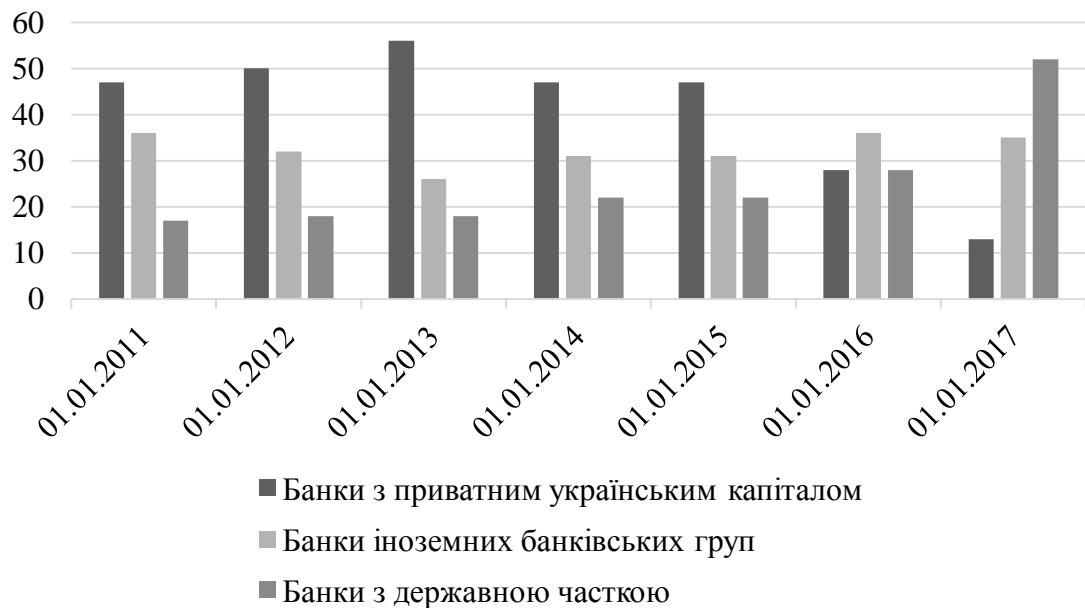

Рисунок 2.2 – Структура власності активів банківських установ України у 2011-2017 рр. [11, 10]

Зазначимо, що стосується частки іноземного капіталу у статутному капіталі українських банків, то починаючи з 2015 року вона зростає і у 2017 році досягла рекордного максимуму на рівні 56 % (рис. 3).

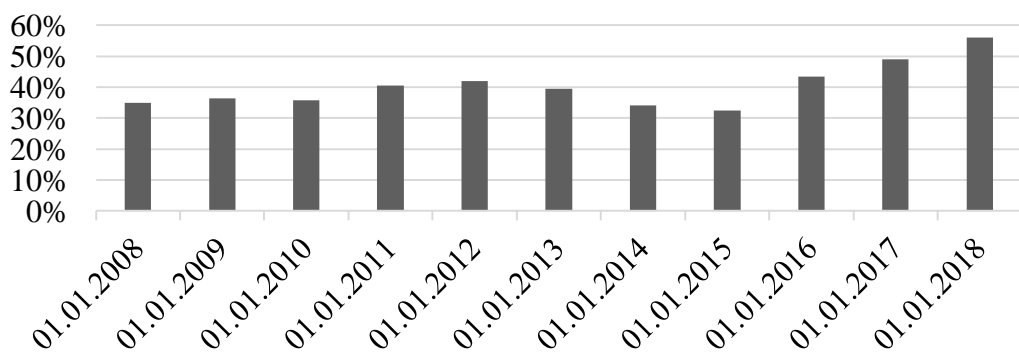

Рисунок 2.3 – Частка іноземного капіталу у статутному капіталі українських банків у 2008-2017 рр. [34]

Що стосується Туреччини, Казахстану, США, Білорусі та Британських Віргінських Островів, то їх частка становить близько 1 % статутного капіталу банків України (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Частка іноземного капіталу у статутному капіталі українських банків, станом на кінець 2017 року

№	Банк	Країна походження капіталу	Статутний капітал	
			млн грн.	%
1	ПАТ «Сбербанк»	Російська Федерація	12465461	4,21
2	ПАТ «Альфа-Банк»	Люксембург	7515616	2,54
3	ДТ «ОТП Банк»	Угорщина	6186023	2,09
4	АТ «БМ Банк»	Російська Федерація	3281397	1,11
5	ПАТ «Банк Кредит Дніпро»	Кіпр	1521000	0,51
6	ПАТ «БТА Банк»	Казахстан	1500000	0,51
7	ПАТ КБ «Правекс-Банк»	Італія	1038007	0,35
8	ДТ «ПроКредит Банк»	Німеччина	836708	0,23
9	ПАТ «ІНГ Банк Україна»	Нідерланди	731293	0,25
10	ПАТ «Банк Форвард»	Російська Федерація	283000	0,10
11	ПАТ «Кредит Європа Банк»	Туреччина	252500	0,09
12	ПАТ «СЕБ Корпоративний Банк»	Швеція	250000	0,03
13	ПАТ «Дойче Банк ДБУ»	Німеччина	223666	0,03
14	ПАТ «АП Банк»	Кіпр	160000	0,05
15	ПАТ «Кредитвест Банк»	Туреччина	136470	0,05
16	АТ «КІБ»	Великобританія	123621	0,04
17	ПАТ «Сітібанк»	США	120000	0,04
18	ПАТ КБ «Центр»	Франція	120000	0,04
Разом банки з 100 % іноземним капіталом				12,40
19	ПАТ «Промінвестбанк»	Російська Федерація	40615443	13,71
20	ПАТ «ВТБ Банк»	Російська Федерація	34215734	11,55
21	ПАТ «Укрсоцбанк»	Австрія	16673140	5,63
22	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	Австрія	6154516	2,03
23	АТ «УкрСиббанк»	Франція	5069262	1,71
24	ПАТ «Універсал Банк»	Греція	3102672	1,05
25	АТ «Піреус Банк МКБ»	Греція	2531347	0,35
26	ПАТ «Кредобанк»	Республіка Польща	2248969	0,76
27	ПАТ «Креді Агріколь Банк»	Франція	1222929	0,41
28	ПАТ «Мегабанк»	Німеччина, Великобританія, США	620000	0,21
29	АКБ «Індустріалбанк»	Ізраїль	607793	0,21
30	ПАТ «Марфін Банк»	Кіпр	-162101	0,16
31	ПАТ «ВіЕс Банк»	Російська Федерація	-120000	0,14

Продовження таблиці 2.1

№	Банк	Країна походження капіталу	Статутний капітал	
			млн грн.	%
32	АТ «Гаскомбанк»	Кіпр	308000	0,10
33	ПАТ «Ідея Банк»	Республіка Польща	293742	0,10
34	ПАТ «Перший Інвестиційний Банк»	Російська Федерація	230000	0,03
35	ПАТ «Банк Авангард»	Кіпр	162332	0,05
36	АТ «Альтбанк»	Білорусь	126116	0,04
37	ПАТ «Скай Банк»	Казахстан	120100	0,04
38	ПАТ «Банк Фамільний»	Британські Віргінські Острови	120000	0,04
Разом банки з іноземним капіталом				51,32
Разом банки ЄС				19,43
Разом банки Російської Федерації				30,88
Разом банки з інших країн				1,01
Разом по банківській системі				100

Одним з найбільших інвесторів банківської системи України є Європейський Банк Реконструкції та Розвитку, якому належить 30 % статутного капіталу АТ «Райффайзен Банк Аваль» та 40 % статутного капіталу ПАТ «УкрСиббанк», що у 2017 році сформувало його частку у статутному капіталі українських банків на рівні 1,5 % [18].

Відмітимо, що зараз спостерігається скорочення частки банків з іноземним капіталом через вихід банків з російським капіталом з української банківської системи. Так, Національний банк України, керуючись рішенням Ради національної безпеки і оборони України, у 2017 році вживає санкції стосовно українських банків, які мають частку російського капіталу. Реалізація даних санкцій передбачає заборону для здійснення будь-яких фінансових операцій російських банків та пов'язаних осіб, зокрема, материнських банківських структур.

У тому числі санкції стосується:

– прямого та опосередкованого здійснення активних операцій (міжбанківське кредитування, депозити, субординовані борги, придбання цінних паперів, розміщення коштів на кореспондентських рахунках та ін.);

- виплати дивідендів, відсотків, повернення міжбанківських кредитів/депозитів, коштів із кореспондентських рахунків, субординованого боргу;

- розподілу прибутку;

- розподілу капіталу [11].

На нашу думку основними показниками порівняння ефективності діяльності та рівня розвитку банків є розмір активів, зобов'язань, показник чистого фінансового результату та рентабельності активів банку.

У таблиці 2.2 наведено рейтинг українських 20 банківських установ за розміром активів та зобов'язань у 2017 році (90 % активів банківської системи України). Зазначимо, що серед 20 провідних банківських установ України за розміром активів та зобов'язань присутні 14 банків з іноземним капіталом і 6 банків з українським капіталом: 4 державні банки (ПАТ «Приватбанк», ПАТ «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк», ПАТ «Укргазбанк») та 2 приватні банки ПАТ «ПУМБ» та ПАТ «Південний». Що стосується банків з іноземним капіталом, то лідируючу позицію займає АТ «Райффайзен Банк Аваль» з капіталом австрійського погодження, який займає першу позицію в рейтингу банків за стійкістю. Крім того, АТ «Райффайзен Банк Аваль» є крім того найприбутковішим банком [55].

За даними Національного банку України, у 2017 році частка банків з іноземним капіталом у загальних активах (серед платоспроможних банків) становить 38 % (з них 15,3 % банків зі 100 % іноземним капіталом). Найбільшою часткою володіють банки з капіталом з походженням з Європейського Союзу (27 % загальних активів банківської системи України), та Російська Федерація – 9 %.

Що стосується частки інших країн, то вона є незначною і складає 2,3 % загальних активів банківської системи України. У результаті аналізу банківських установ за розміром зобов'язань, то у загальних зобов'язаннях частка іноземного капіталу (серед платоспроможних банків) у 2017 році становила 36 % (з них 15 % банків зі 100 % іноземним капіталом). Найбільшою

часткою володіють банківські установи з капіталом Європейського Союзу (25 % загальних зобов'язань банківської системи України) та Російській Федерації – 8,8 %. Частка інших країн незначна і складає 2 % загальних зобов'язань.

Таблиця 2.2 – Загальні активи та зобов'язання українських банків у 2016-2017 рр. [34]

Банк	Усього активів, тис. грн.		Зміна, %	Усього зобов'язань, тис. грн.		Зміна, %
	2016	2017		2016	2017	
ПАТ КБ «Приват Банк»	264386279	218598733	-17,5	237399056	207713564	-12,5
АТ «Ощадбанк»	159389351	211280979	+32,6	152048948	195540793	+23,6
ПАТ «Укрексімбанк»	141285440	160358272	+13,5	144412526	155044114	+7,4
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	51239349	55999735	+9,3	44971276	45927657	+2,1
ПАТ «Укргазбанк»	41555340	53905933	+29,7	37262694	43608027	+30,5
ПАТ «Сбербанк»	51806564	43265530	-6,3	49538361	44633489	-9,9
АТ «УкрСиббанк»	43418209	45367425	+4,5	41615082	41263363	-0,9
ПАТ «ПУМБ»	37644092	44552603	+18,4	33977443	40504312	+19,2
ПАТ «Альфа-Банк»	42363131	33953914	-8,1	39739428	35642190	-10,3
ПАТ «Укрсоцбанк»	54219161	37098311	-31,6	40432272	28329687	-23,7
ПАТ «Промінвестбанк»	41652330	33216873	-20,3	53921674	29645442	-45,0
ПАТ «Креді Агріколь Банк»	23238516	29895180	+28,6	21156085	27419546	+29,6
АТ «ОТП Банк»	21154465	24832373	+17,4	19503225	22271470	+14,2
ПАТ АБ «Південний»	19644277	20674605	+5,2	17626090	18587731	+5,5
ПАТ «ВТБ Банк»	25616858	20068262	-21,7	24773376	17245342	-30,4
ПАТ «Сітібанк»	16035165	19455210	+21,0	13624669	17373283	+27,5
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	15103552	17358506	+14,9	12156662	13620585	+12,0
АТ «ПроКредит Банк»	7735143	12117205	+55,7	7240609	10354580	+49,9
ПАТ «Кредобанк»	6272284	11004592	+33,0	7442327	9916717	+33,3
ПАТ «Мегабанк»	8832641	9002795	+1,4	8053558	3257517	+2,5
Разом по платоспроможних банках України	1220334593	1227537945	+0,6	1126664334	1112272391	-1,3

Серед 15 найбільших європейських банків за вартістю активів варто відмітити ті, що функціонують і в Україні, серед них: BNP Paribas (вартість активів – 2447,84 млн дол. США), Credit Agricole Group (вартість активів – 1989,22 млн дол. США), Deutsche Bank (вартість активів – 1791,92 млн дол. США), ING Group (вартість активів – 984,7 млн дол. США), UniCredit S.p.A. (вартість активів – 944,8 млн дол. США) [6].

У таблиці 3 наведено рейтинг 20 українських банківських установ за розміром чистого фінансового результату у 2017 році. Відмітимо, що на тлі системної збитковості банківського ринку України більшу частку у рейтингу займають 8 прибуткових банків з українським капіталом, серед яких 2 державні банки (ПАТ «Ощадбанк», ПАТ «Укргазбанк») та 6 приватних банків (ПАТ «ПУМБ», ПАТ «А-Банк», ПАТ «Банк Восток», ПАТ «Полтава-Банк», ПАТ «Південний» та ПАТ «Банк 3/4»). Проте, відмітимо, що перші 5 позицій у рейтингу займають банки з іноземним капіталом. Серед топ-3 найбільш прибуткових банків за підсумками 2016 року припало 58 % загального обсягу прибутку банківської системи України [11]. Варто зазначити, що АТ «Райффайзен Банк Аваль» та АТ «ОТП Банк» у 2016 році мали збитки, проте, у 2017 році посіли провідні місця у рейтингу. Аналогічну ситуацію можемо спостерігати у 2 українських банківських установах: державного ПАТ «Ощадбанк» і приватного ПАТ «ПУМБ», а також банку з грецьким капіталом – ПАТ «Універсал Банк» та з турецьким капіталом – ПАТ «Кредит Європа Банк», які суттєво покращили фінансовий стан за останній рік. З-поміж 38 банків з іноземним капіталом у 2017 році 11 банківських установ мали збитки (з них 6 банків з капіталом з країн Європейського Союзу, 4 банки з капіталом з Російської Федерації та 1 банк з капіталом Британських Віргінських Островів. Причому, збиток банків з іноземним капіталом перевищив прибуток майже у 3,5 рази.

Таблиця 2.3 – Фінансовий результат українських банківських установ у 2016-2017 рр. [34]

№	Банк	Чистий фінансовий результат, тис. грн.		Зміна, %
		2016	2017	
1	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	-1439155	38020644	+365,40
2	ПАТ «Сітібанк»	1630450	1413329	-13,01
3	АТ «ОТП Банк»	-2047716	954124	+133,50
4	ПАТ «Креді Агріколь Банк»	4411361	807786	+83,02
5	ПАТ «ІНГ Банк Україна»	854074	791031	-7,47
6	АТ «Ощадбанк»	-12273078	464085	+103,70
7	ПАТ «ПУМБ»	-1752470	367011	+120,94
8	АТ «ПроКредит Банк»	78905	300648	+201,03
9	ПАТ «Укргазбанк»	259672	288995	+11,29
10	ПАТ «Кредобанк»	112449	263771	+134,57
11	ПАТ «А-Банк»	51459	116093	+125,60
12	ПАТ «Дойче Банк ДБУ»	1321101	112796	-14,61
13	ПАТ «Банк Восток»	49567	95300	+92,44
14	ПАТ «Універсал Банк»	-2009719	77141	+103,04
15	ПАТ «Полтава-Банк»	38490	7-1322	+93,09
16	ПАТ АБ «Південний»	52545	68949	+31,22
17	ПАТ «ВіЕс Банк»	76529	63503	-16,92
13	ПАТ «СЕБ Корпоративний Банк»	67892	57002	-14,74
19	ПАТ «Банк ¾»	6067	56034	+823,59
20	ПАТ «Кредит Європа Банк»	-76723	53921	+170,20
Разом по платоспроможних банках України		-194239679	-71891263	- 194239679

У таблиці 2.4 представлено українські банківські установи за рівнем рентабельності активів у 2017 році. Так, банківські установи з українським капіталом займають лише 10 позицій. Лідером є ПАТ«Банк Альянс», що майже у 3 рази випереджає ПАТ «Сітібанк», капітал якого американський.

Таблиця 2.4 – Рентабельність активів українських банків у 2016-2017 рр. [34].

№	Банк	Рентабельність активів, тис. грн.		Зміна, %
		2016	2017	
1	ПАТ «Банк Альянс»	-6,38	23,76	+472,41
2	ПАТ «Сітібанк»	14,64	7,66	-47,68
3	ПАТ «Кристалбанк»	8,59	7,48	-12,92
4	ПАТ «Банк В/4»	0,61	6,94	+1037,70

Продовження таблиці 2.4

№	Банк	Рентабельність активів, тис. грн.		Зміна, %
		2016	2017	
5	ПАТ «ПФБ»	5,97	6,53	+9,38
6	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	0,00	5,39	+100,00
7	ПАТ «Банк Авангард»	5,54	5,07	-8,48
8	ПАТ «Дойче Банк ДБУ»	10,16	4,89	-51,87
9	ПАТ «ІНГ Банк Україна»	8,47	4,60	-45,69
10	ПАТ «Полтава-банк»	2,75	4,46	+62,18
11	АТ «ОТП Банк»	-12,71	4,35	+134,23
12	ПАТ «СЕБ Корпоративний Банк»	4,93	4,15	-15,82
13	ПАТ «Вернум Банк»	-10,10	3,40	+133,66
14	АТ «МетаБанк»	1,39	3,37	+142,45
15	ПАТ «Кредитвест Банк»	4,90	3,24	-33,83
16	ПАТ «А-Банк»	2,07	3,17	+53,14
17	АТ «ПроКредит Банк»	1,32	3,11	+135,61
18	ПАТ «Кредит Европа Банк»	5,19	2,99	-42,39
19	ПАТ «Креді Агріколь Банк»	2,00	2,38	+44,00
20	ПАТ «Банк «Грант»	0,08	2,84	+3450,00

У таблиці 2.5 представлено рейтинг 10 банків з іноземним капіталом за індексом ефективності діяльності. Так, група банків з іноземним капіталом, які мали найвищу ефективність діяльності у 2016 році включає: АТ «Райффайзен Банк Аваль» (капітал австрійського походження), ПАТ «Сітібанк» (капітал американського походження), АТ «ОТП Банк» (капітал угорського походження), ПАТ «ІНГ Банк Україна» (капітал нідерландського походження) та ПАТ «Креді Агріколь Банк» (капітал французького походження).

Таким чином, банківські установи з іноземним капіталом займають велику частку банківської системи України. Так, існує тенденція до зменшення кількості банків з українським капіталом, причому, банківські установи з іноземним капіталом не мають значних кількісних змін.

Частка іноземного капіталу в статутному капіталу платоспроможних банків України у 2017 році становить 56 %, що перевищує 40 % поріг, створюючи загрозу для усього банківського сектора країни.

Таблиця 2.5 – Рейтингові банків з іноземним капіталом в Україні у 2017 році

Назва банку	Позиція в рейтингу		
	за індексом ефективності діяльності	За чистим фінансовим результатом	за рентабельністю активів
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	1	1	2
ПАТ «Сітібанк»	2	2	1
АТ «ОТП Банк»	3	3	6
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	4	5	5
ПАТ «Креді Агріколь Банк»	5	4	11
АТ «ПроКредит Банк»	6	6	9
ПАТ «Дойче Банк ДБУ»	7	8	4
ПАТ «СЕБ Корпоративний Банк»	8	12	7
ПАТ «Кредобан»	9	7	12
ПАТ «Банк Авангард»	10	14	3

Крім того, до сих пір найбільшою часткою іноземного капіталу у статутному капіталі банків України володіє Російська Федерація (31 %). Проте, прогнозується значне скорочення частки банків з іноземним капіталом через виведення банків з капіталом з Російської Федерації з українського банківського ринку. Що стосується, частки банків з іноземним капіталом у активах платоспроможних українських банків у 2017 році, то вона сягає 38 %, а найбільша частка належить банківським установам Європейського Союзу (27 %).

Зрозумілим є факт, що збитковість банківських установ з іноземним капіталом має негативний вплив на загальний рівень розвитку банківської системи України. Так, з-поміж 38 банків з іноземним капіталом, 11 банківських установ у 2017 році мали збиток, а для іноземних банків збиток перевищив отриманий прибуток у 3,5 рази.

Відповідно до рейтингу банків за індексом ефективності діяльності, у 2017 році функціонувало 5 банків з іноземним капіталом: АТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Сітібанк», АТ «ОТП Банк», ПАТ «ІНГ Банк Україна» та ПАТ «Креді Агріколь Банк».

2.2 Оцінка взаємозв'язку між іноземним капіталом в банківській системі України, її фінансовою стабільністю та економічним розвитком

На сьогодні такий метод економіко-математичного моделювання, як структурне моделювання є одним із найпопулярніших методів наукових досліджень в різних сферах людського життя, в тому числі у сфері економіки.

Структурне моделювання застосовують для досягнення різноманітних цілей, зокрема [60]:

- причинного моделювання або аналізу шляхів (встановлення між змінними причинних взаємозв'язків, перевірка гіпотез причинності, визначення явних і латентних (неявних змінних);
- факторного аналізу (визначення структури факторних навантажень та кореляційних зв'язків між факторами);
- факторного аналізу другого порядку (даний аналіз є модифікацією попереднього і дозволяє побудувати кореляційну матрицю між загальними факторами);
- побудови регресійних моделей (аналіз коефіцієнтів регресії за умови , що вони можуть бути зафіксовані і дорівнювати один одному, розглядається як модифікований багатовимірний лінійний регресійний аналіз);
- моделювання коваріаційних структур (перевірка гіпотези про те, що коваріаційна матриця має певний вигляд, що означає про рівність / нерівність дисперсій досліджуваних змінних);
- моделювання кореляційної структури (перевірка гіпотези про те, що кореляційна матриця має певний вигляд);
- моделювання структури середніх (одночасний аналіз дисперсій і коваріацій).

На основі структурного моделювання можна дослідити певні приховані фактори, зв'язки між якими з певною мірою точності пояснюють структуру досліджуваного явища.

З точки зору математичного представлення систем структурних рівнянь серед них розрізняють два типи: системи незалежних та взаємозалежних (одночасних) рівнянь [22].

На відміну від незалежних систем, де кожне рівняння системи є фактично окремим рівнянням регресії, в системах взаємозалежних рівнянь як залежні (Y_n) так і незалежні змінні (x_n) одночасно виконують роль одна одної в різних рівняннях. Тому кожне наступне рівняння даної системи не може розглядатись без попереднього. Саме системи одночасних структурних рівнянь набули найбільшого поширення в наукових дослідженнях, оскільки вони дозволяють виявити присутність прихованих зв'язків між досліджуваними змінними.

Розглядаючи основну термінологію системи одночасних структурних рівнянь, варто зазначити, що замість залежних (Y_n) і незалежних (факторних) (x_n) змінних прийнято використовувати такі синоніми відповідно – як ендогенні та екзогенні змінні. Фактично від кількості ендогенних змінних залежить кількість рівнянь у системі і в залежності від специфіки дослідження змінні можуть заміняти одна одну. Біля кожної ендогенної та екзогенної змінних знаходяться коефіцієнти b_{ik} і a_{ij} відповідно – структурні коефіцієнти моделі. Крім того, в кожному рівнянні системи є залишкова величина ε_j , вільний член при цьому відсутній. Система одночасних структурних рівнянь відповідно має наступний вигляд (2.3).

$$\begin{cases} Y_1 = a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \dots + a_{1n}x_n + \varepsilon_1 \\ Y_2 = b_{21}Y_1 + a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + \dots + a_{2n}x_n + \varepsilon_2, \\ Y_3 = b_{31}Y_1 + b_{32}Y_2 + a_{31}x_1 + a_{32}x_2 + \dots + a_{3n}x_n + \varepsilon_3, \\ \dots \\ Y_m = b_{m1}Y_1 + b_{m,m-1}Y_{m-1} + a_{m1}x_1 + a_{m2}x_2 + \dots + a_{mn}x_n + \varepsilon_m. \end{cases} \quad (2.1)$$

Дослідження впливу іноземного капіталу в банківській системі України на її фінансову стабільність та економічний розвиток за допомогою системи структурних одночасних рівнянь необхідно проводити, дотримуючись чіткого алгоритму дій (рис. 2.3).

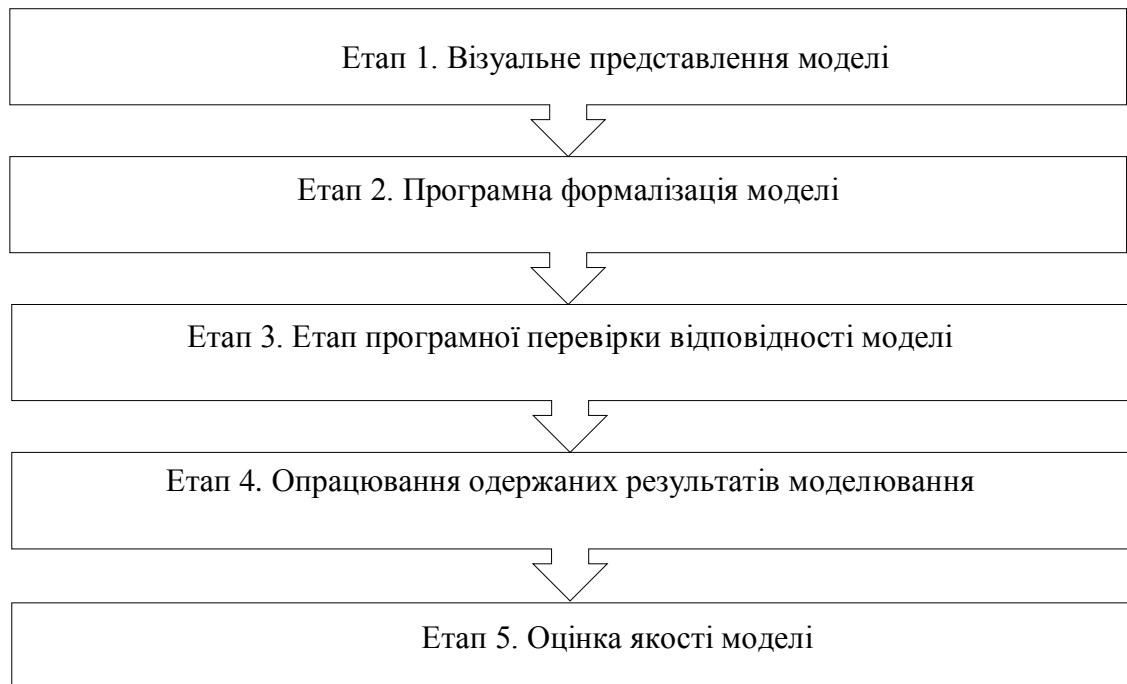

Рисунок 2.3 – Алгоритм дослідження впливу іноземного капіталу в банківській системі України на її фінансову стабільність та економічний розвиток

Перш ніж переходити до процесу моделювання, потрібно визначитись із вхідними даними. Для дослідження було підбрано дев'ять явних статистичних показники, які можна розподілити на три умовні групи: показники, які характеризують присутність іноземного капіталу в банківській системі країни (кількість банків із участю іноземного капіталу, кількість банків із 100% часткою участі іноземного капіталу, частку іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %); показники, які характеризують економічний розвиток країни (курс валют (за 100 дол.), ВВП млрд. дол., індекс споживчих цін,%)) та групу показників, що лежать в основі визначення фінансової

стабільності країни (облікова ставка, %, норма прибутку на активи і норма прибутку на капітал). Всі показники були зібрані за період останніх дев'яти років протягом періоду 01.01.2010 – 01.01.2018 рр. [33, 4, 58] (табл. А1 додатку А). Відповідно до визначених груп зазначених показників введемо в модель три латентні змінні: FOREIGN, ECONOM та STAB. Таким чином, визначеним латентним змінним відповідають перераховані вище явні показники.

На першому кроці дослідження необхідно візуалізувати систему зв'язків між змінними (рис. 2.4).

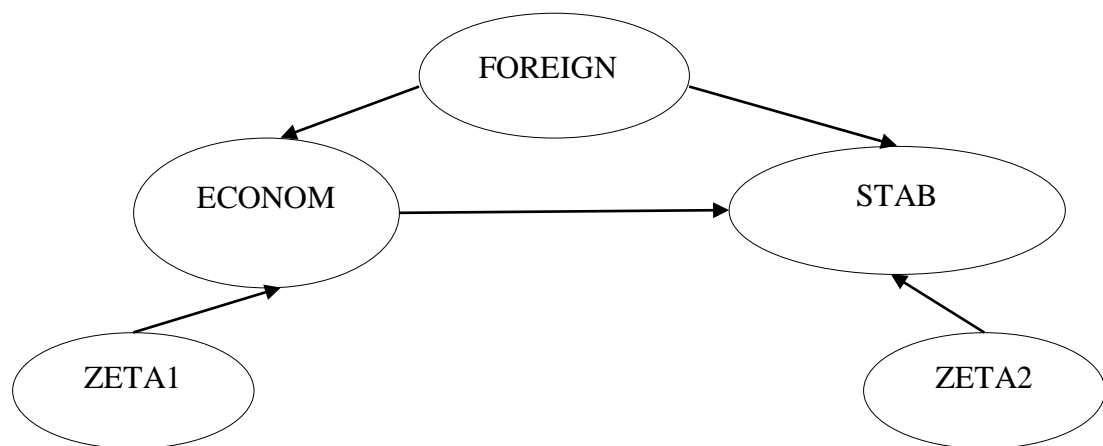

Рисунок 2.4 – Регресійні залежності між латентними змінними

Залежності між латентними змінними визначені відповідно до поставленої мети дослідження.

Програмна формалізація побудованих моделей здійснюватиметься за допомогою використання програмного пакету STATISTICA 10. Процес визначення явних і латентних змінних представлено на рис. А1 – А3 додатку А.

На наступному кроці потрібно задати структурні залежності між латентними змінними для даної моделі (рис. А4 – А5 додатку А), виходячи із їхнього графічного представлення (рис. 2.4).

Унаслідок всіх необхідних налаштувань, було одержано наступні результати моделювання – рис. А6 додатку А. Таким чином, відповідно до

отриманих результатів в першому стовпці рис. А6 можна сформулювати регресійні рівняння:

$$\begin{aligned} ECONOM &= 1,888FOREIGN \\ STAB &= -0,741FOREIGN + 0,611ECONOM \end{aligned} \quad (2.2)$$

Для оцінки якості побудованої моделі використовуються три основні показники: максимум косинуса залишків, індекс RMS та матрицю-рефлектор – рис. А7 додатку А.

Критерій максимуму косинуса залишків показує на скільки якісно зійшовся процес ітерації. Якщо значення даного показника є близьким до нуля, це означає успішне завершення процесу ітерацій. В даному випадку значення цього показника дорівнює 0,0002, що відповідає оптимальному значенню даного показника.

За допомогою індексу RMS оцінюється якість підгонки моделі. Підгонка моделі вважається якісною, якщо даний індекс менший ніж 0,05. У випадку, якщо значення індексу перевищує 0,1, то це означає, що побудована модель неадекватно описує дані. В даному випадку значення цього показника дорівнює 0,038, що не перевищує 0,1 і підтверджує адекватність отриманих результатів.

Матриця-рефлектор використовується для перевірки моделі на стійкість до зміни масштабу вимірювання вхідних даних. Модель вважається більш стійкою, якщо значення елементів даної матриці наближаються одне до одного – рис. А8 додатку А.

Таким чином, отримані результати є адекватними і можуть бути використані для подальших досліджень.

Як бачимо, із 2.2 іноземний капітал в банківській системі України здійснює сильний прямий вплив на загальний економічний стан країни в порівнянні із впливом на фінансову стабільність, де зв'язок є оберненим і слабшим. Це підтверджує думку про те, що банки з іноземним капіталом

здійснюють вирішальний вплив на характер та пріоритети економічного розвитку держави. Проте при цьому може виникнути ситуація «неспівпадіння» національних інтересів та стратегічних пріоритетів розвитку України. Процес кредитування може відбуватись з урахуванням міжнародних клієнтів та акціонерів материнського банку, що може спровокувати фінансову дестабілізацію в країні.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених завдань в першій частині роботи було визначено місце та роль іноземного капіталу в банківській системі для економіки країни, а також проаналізовано міжнародний досвід оцінки взаємодії між іноземним капіталом в банківській системі та іншими макроекономічними показниками розвитку країни. Під час дослідження цих питань було виявлено, що сьогодні банківська система України відкрита для проникнення іноземного капіталу. Всі банки незалежно від походження їх капіталу працюють в єдиному правовому полі, підлягають нагляду і регулюванню на загальних умовах. Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» банк з іноземним капіталом – це банк, в якому частка капіталу, що належить хоча б одному інвестору, становить не менше 10 %. Визначено, що участь іноземного капіталу відіграє важливу роль у розвитку банківської системи та економіки будь-якої країни, оскільки іноземний капітал у більшості країн світу є суттєвим джерелом фінансування економіки.

Друга частина роботи присвячена вирішенню таких завдань: визначення основних напрямів формування оцінки рівня конкуренції в банківській системі та обґрунтування за допомогою математичного інструментарію взаємозв'язок між іноземним капіталом в банківській системі України, її фінансовою стабільністю та економічним розвитком. Так, відповідно до рейтингу журналу про страхування «Форіншурер», на 01.01.2018 року серед 15 найстабільніших банків України 11 є банками з іноземним капіталом та 4 всього українські банки: державні ПАТ «Ощадбанк», АТ «Укрексімбанк», «Укргазбанк» та ПАТ «ПУМБ». Станом на 1 січня 2018 року ліцензію Національного банку України мають 86 банків, з них – 38 банків з іноземним капіталом, у т. ч. 18 банків зі 100 % іноземним капіталом). У порівнянні із 2017 р. в Україні має місце тенденція до зменшення кількості банківських установ з вітчизняним капіталом, причому, що стосується банків з іноземним капіталом у т. ч. зі 100

% іноземним капіталом, то їх кількість змінилася незначною мірою. Одним з найбільших інвесторів банківської системи України є Європейський Банк Реконструкції та Розвитку, якому належить 30 % статутного капіталу АТ «Райффайзен Банк Аваль» та 40 % статутного капіталу ПАТ «УкрСиббанк. Частка іноземного капіталу в статутному капіталу платоспроможних банків України у 2017 році становить 56 %, що перевищує 40 % поріг, створюючи загрозу для усього банківського сектора країни. Крім того, до сьогодні найбільшою часткою іноземного капіталу у статутному капіталі банків України володіє Російська Федерація (31 %). Проте, прогнозирується значне скорочення частки банків з іноземним капіталом через виведення банків з капіталом з Російської Федерації з українського банківського ринку. Під час дослідження взаємозв'язку між іноземним капіталом в банківській системі України, її фінансовою стабільністю та економічним розвитком було виявлено, що іноземний капітал в банківській системі України здійснює сильний прямиий вплив на загальний економічний стан країни в порівнянні із впливом на фінансову стабільність, де зв'язок є оберненим і слабшим. Даний результат підтверджує думку про те, що банки з іноземним капіталом здійснюють вирішальний вплив на характер та пріоритети економічного розвитку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Barth, James R., Luis G. Dopico, Daniel E. Nolle, James A. Wilcox Bank Safety and Soundness and the Structure of Bank Supervision. *A Cross-Country Analysis*, V 1.5, October 10, 2001 1 – 55.
2. Caprio G., Honohan P. Finance for Growth: Policy Choices in a Volatile World. The World Bank. Washington DC, 2000.
3. Demirguc-Kunt A., Levine R., Min H.C. Opening to Foreign Banks. Issues of Stability, Efficiency, and Growth. The Implications of Globalization of World Financial Markets. Bank of Korea. Ed. by Seongtae Lee. Seoul, 1998.
4. Financial Soundness Indicators (FSIs). URL: <http://data.imf.org/?sk=51B096FA-2CD2-40C2-8D09-0699CC1764DA/> (дата звернення: 12.11.2018).
5. Goldberg L., Dages G., Kinney D. Foreign and Domestic Bank Participation: Lessons from Argentina and Mexico. *Federal Reserve Bank of New York Working Paper*. 2000. P. 17-36.
6. Leading banks in Europe as of June 2017, by total assets. The Statistics Portal. 2017. URL: <https://www.statista.com/statistics/383406/leading-europe-banks-by-total-assets/> (дата звернення 28.11.2018).
7. Levine R. International Financial Liberalization and Economic Growth. *Review of International Economics*. 2001. Vol. 9. № 4. P. 688–702.
8. Shahchera. M., Jouzdani N. The impact of regulation on soundness banking, *International conference of business and economics research*, 2010, Pp. 152 – 156.
9. Stirioh, J. Kevin Diversification in Banking is noninterest income the answer? URL: http://ftp.ny.frb.org/research/staff_reports/sr154.pdf (дата звернення: 19.11.2018).

10. Аналітичний огляд банківської системи України за 2014 рік. Національне рейтингове агентство «Рюрик». 2015. URL: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2014.pdf (дата звернення 28.11.2018).
11. Аналітичний огляд банківської системи України за 2016 рік. Національне рейтингове агентство «Рюрик». 2017. URL: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2016.pdf (дата звернення 28.11.2018).
12. Андрос С., Хиленко В. Інституційні, мікро- та макроекономічні наслідки участі іноземного капіталу в банківському секторі. *Банківська справа*. 2012. № 4. С. 31-41.
13. Банки з іноземним капіталом: рейтингування та роль у забезпеченні сталого розвитку фінансового сектору України. *Вісник АПСВТ*. 2018. № 3. С. 36-50.
14. Белінська Я., Жаліло Я. Щодо впливу зростання присутності іноземного капіталу на банківську систему. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Jul2009/01.htm> (дата звернення 28.11.2018).
15. Верников А. Иностранные банки и качество корпоративного управления. *Деньги и кредит*. 2004. № 9. С. 14-18.
16. Галайко Н. Р. Присутність іноземного та російського капіталу в банківській системі України. *Ефективна економіка*. 2015. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3956> (дата звернення 28.11.2018).
17. Гірняк В. В. Іноземний капітал банків України: ризики та можливості. *Інноваційна економіка*. 2014. № 5. С. 216-264.
18. Гладких Д. М. Шляхи вирішення проблем, пов'язаних з високим рівнем присутності іноземного капіталу в банківській системі України. *Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень*. 2016. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/inozemn_kapital-cbb0a.pdf (дата звернення 28.11.2018).

19. Иванов Е. Валютная либерализация и национальная экономика *Деньги и кредит*. 2003. № 6. С. 44-47.
20. Івасів І. Вплив іноземних банків на банківську систему України. *Вісник Національного банку України*. 2011. № 10. С. 84-91.
21. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія. Суми. ДВНЗ «УАБС НБУ». 2010. 228 с.
22. Козьменко О.В., Кузьменко О.В. Економіко-математичні методи та моделі (економетрика) : навчальний посібник. – Суми : Університетська книга, 2014. – 406 с.
23. Корнилюк Р. В. Іноземні банки в Україні: вплив та регулювання : монографія. К. : КНЕУ. 2012. 234 с.
24. Костюк О. Іноземний капітал в банківському секторі України в контексті трансформації моделі бізнесу європейських банків. *Вісник НБУ*. 2014. № 6. С. 28-35
25. Кочетков В. М., Рихлюк М. М. Обґрунтування напрямів розвитку іноземних банків у контексті забезпечення ефективного функціонування банківської системи України. *Науково-технічна інформація*. 2016. № 2. С. 29-33.
26. Кулиняк І. Банки з іноземним капіталом: рейтингування та роль у забезпеченні сталого розвитку фінансового сектору України. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2018. № 3. С. 36-50.
27. Лапко О. О., Демченко А. М. Іноземні банки на ринку банківських послуг України та проблеми їх державного регулювання. *Бізнес Інформ*. 2016. № 12. С. 200-205.
28. Лукань Л., Цегелик Г. Застосування кластерного аналізу для оцінки розвитку малого підприємництва в регіонах України. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2009. Вип. 19. С. 73-80.
29. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Мінекономрозвитку України від 29.10.2013 № 1277)

URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii&pageNumber=1> (дата звернення: 19.11.2018).

30. Мусієнко О. М., Маслово А. Ю., Савченко Г. О. Сучасна практика рейтингового оцінювання діяльності банків на основі таксонометричного методу. *Фінансовий простір*. 2014. № 1. С. 121-127.

31. Нетудихата К. Л., Пташнюк І. В. Рейтингове оцінювання діяльності банківських установ (на прикладі середніх банків України). *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. № 2(2). С. 94-99.

32. Огерчук М. О. Вплив іноземного капіталу на процеси трансформації банківської системи України. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2012. № 2 (14). С. 180-183.

33. Показники банківської системи України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (дата звернення: 12.11.2018).

34. Показники банківської системи. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 (дата звернення 28.11.2018).

35. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Постанова Національного банку України від 30.06.2016 № 351. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#n27> (дата звернення: 19.11.2018).

36. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи. Постанова Національного банку України; Положення від 17.09.2015 №615. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15> (дата звернення: 19.11.2018).

37. Положення про основи процентної політики Національного банку України. Постанова Національного банку України;

Положення від 21.04.2016 № 277. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0277500-16> (дата звернення: 19.11.2018).

38. Положення про порядок формування та використання банками резервного фонду. Постанова Національного банку України від 08.08.2001 № 334. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0749-01> (дата звернення: 19.11.2018).

39. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Дата оновлення: 01.10.2018. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page> (дата звернення 28.11.2018).

40. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 19.11.2018).

41. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання іноземних інвестицій та кредитування : Закон України від 27.04.2010 р. № 2155-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-17> (дата звернення 28.11.2018).

42. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України. Постанова Національного банку України від 07.04.2016 № 242. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0242500-16> (дата звернення: 19.11.2018).

43. Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну [Електронний ресурс]. Постанова Правління Національного банку України 10.08.2005 р. № 280. Дата оновлення: 30.12.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0947-05> (дата звернення 28.11.2018).

44. Про застосування Національним банком України заходів впливу. Постанова Національного банку України від 17.08.2012 № 346. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12> (дата звернення: 19.11.2018).

45. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Постанова Національного банку України; Інструкція від 28.08.2001 № 368. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

46. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-&tag=MetodichniRekomendatsii> (дата звернення 28.11.2018).

47. Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс]. Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. Дата оновлення: 04.10.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення 28.11.2018).

48. Про Національний банк України. Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#n15> (дата звернення: 19.11.2018).

49. Про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні. Постанова Національного банку України від 11.12.2014 № 806. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0806500-14> (дата звернення: 19.11.2018).

50. Про Раду з фінансової стабільності. Указ Президента України від 24.03.2015 № 170/2015. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/170/2015> (дата звернення: 19.11.2018).

51. Про режим іноземного інвестування [Електронний ресурс]. Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР. Дата оновлення: 25.06.2016. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 28.11.2018).

52. Про формування та зберігання обов'язкових резервів. Рішення Національного банку України від 23.11.2017 № 752. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr752500-17> (дата звернення: 19.11.2018).

53. Рейтинг життєздатності українських банків – 2017. Офіційна сторінка Mind. URL: <https://mind.ua/publications/20171937-rejting-zhittezdatnosti-ukrayinskih-bankiv-2017> (дата звернення 28.11.2018).

54. Рейтинг самых надежных банков Украины 2018. Форіншурер. URL: <https://forinsurer.com/ratingbanks> (дата звернення 28.11.2018).

55. Рейтинг стійкості банків за 3 квартал 2017 р.. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2017/12/08/31338258> (дата звернення 28.11.2018).
56. Самородов Б. В. Результати визначення рейтингів банків з використанням модифікованого таксонометричного методу. *Фінанси, облік і аудит*. 2012. Вип. 19. С. 161-169.
57. Снежко Е. Украина стремительно теряет иностранный капитал. URL: <http://hubs.ua/business/banki-na-vy-hod-38774.html> (дата звернення 28.11.2018).
58. Статистика індикаторів фінансової стійкості. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58001 (дата звернення: 12.11.2018).
59. Структури власності банків України. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=6738234&cat_id=51342 (дата звернення 28.11.2018).
60. Халафян, А.А. Статистический анализ данных. 3-е изд. Учебник – М. : ООО «Бином-Пресс», 2007 г. – 512 с. : ил.
61. Циганов С. С. Рух іноземного банківського капіталу у глобальному конкурентному середовищі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. № 117 (2). С. 211-218.
62. Швець Н. Р., Ткачук І. Я. Оцінка тенденцій розвитку банківської системи України на сучасному етапі. *Innovative Solutions in Modern Science*. 2017. № 1 (10). URL: <http://naukajournal.org/index.php/ISMSD/article/view.1087/1209> (дата звернення 28.11.2018).
63. Щуревич О. І. Проблеми функціонування та регулювання банків з іноземним капіталом в Україні. *Стратегія економічного розвитку України*. 2016. № 38. С. 97-109.
64. Діденко І. В., Гаврилко В. С. Присутність іноземного капіталу в банківському секторі: загрози та виклики/І. В. Діденко, В. С. Гаврилко//Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: Тези доповідей III Всеукраїнської науково-практичної on-line

конференції (22-23 листопада 2018 р.) – Суми: ННІ БТ «УАБС» СумДУ, 2018.
– С. 154 – 157

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

**ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ НА ЇЇ
ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК**

Таблиця 2.1 – Вхідний масив даних

Роки	Кількість банків із участю іноземного капіталу	Кількість банків із 100% часткою участі іноземного капіталу	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	Курс валют(за 100 дол.)	ВВП млрд. дол.	Індекс споживчих цін,%	Облікова ставка,%	Норма прибутку на активи	Норма прибутку на капітал
	F1	F2	F3	E1	E2	E3	S1	S2	S3
01.01.2010	51	18	35,8	779,12	117,22777	112,3	10,63	-4,42	-33,71
01.01.2011	55	20	40,6	793,56	136,4193	109,1	8,58	-1,46	-10,29
01.01.2012	53	22	41,9	796,75	163,421733	104,6	7,75	-0,65	-4,44
01.01.2013	53	22	39,5	799,1	175,71	99,8	7,5	0,48	3,26
01.01.2014	49	19	34	799,3	183,31	100,5	6,75	-4,24	-31,95
01.01.2015	51	19	32,5	1188,67	131,805127	124,9	12	-23,53	-277,33
01.01.2016	41	17	43,3	2184,47	90,6150233	143,3	22,42	-2,39	-25,93
01.01.2017	38	17	48,84	2555,14	93,27	112,4	17,3	0,84	7,76
01.01.2018	38	18	32,85	2659,67	112,154	113,7	13,2	1,92	16,25

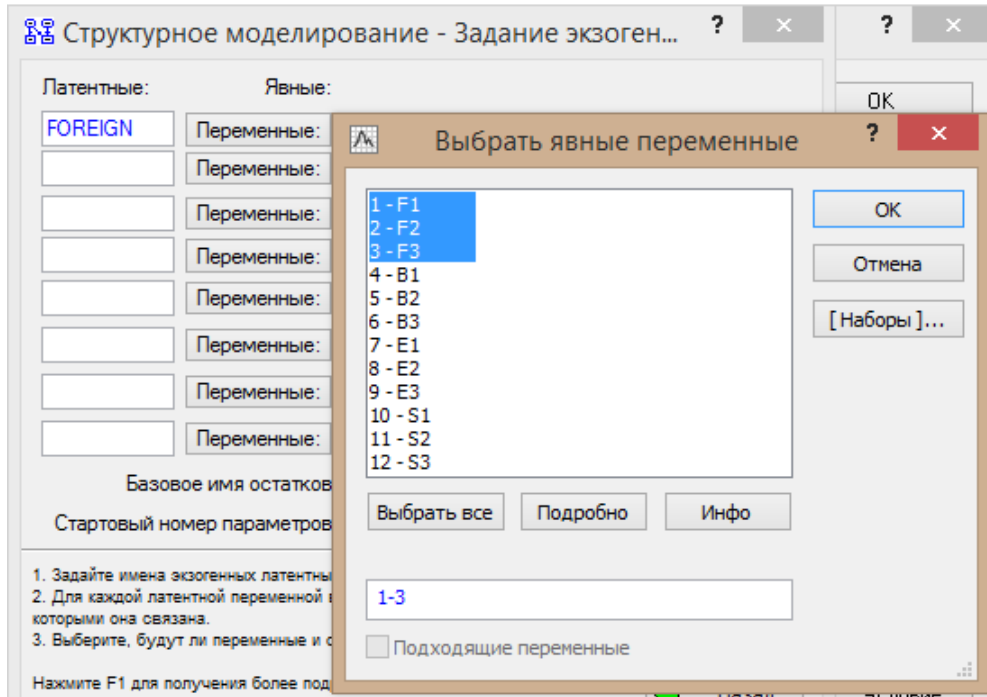

Рисунок А1 – Визначення латентної змінної FOREIGN та відповідних явних змінних

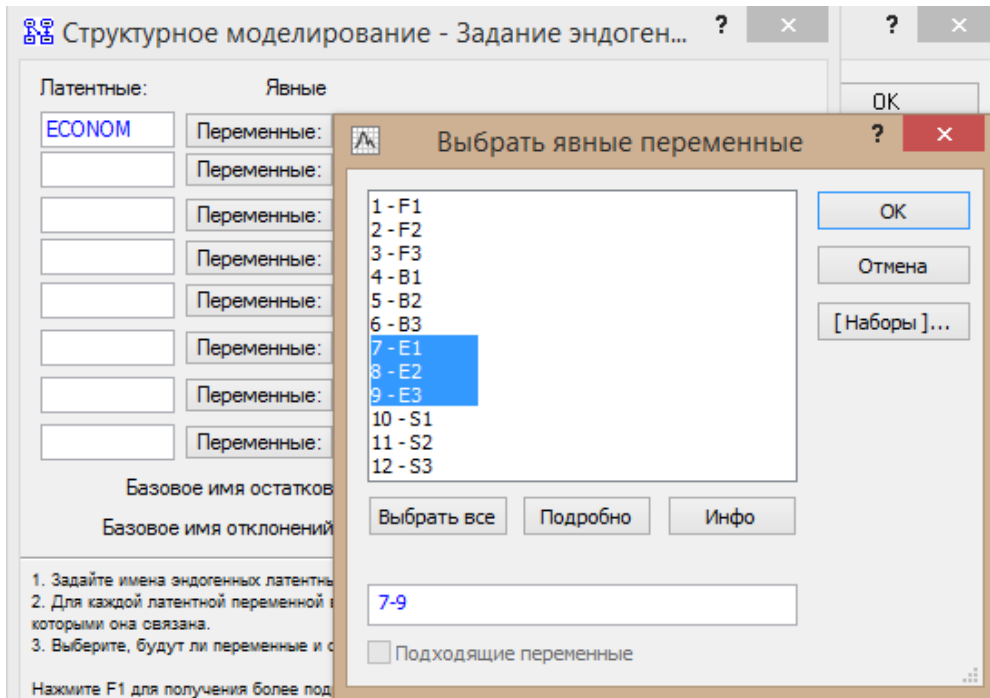

Рисунок А2 – Визначення латентної змінної ECONOM та відповідних явних змінних

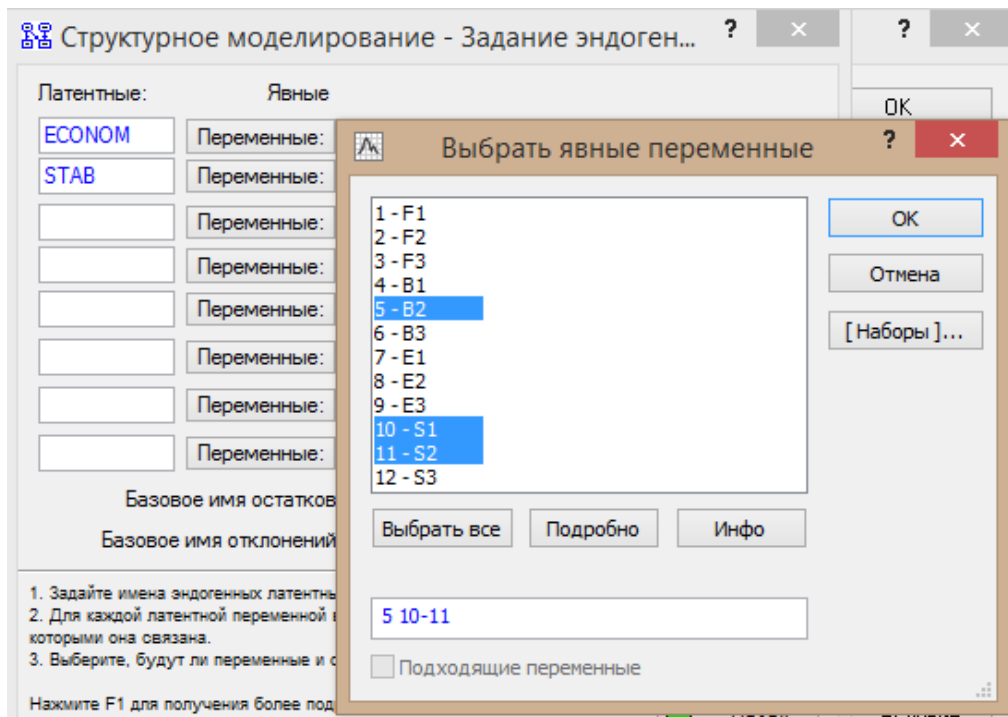

Рисунок А3 – Визначення латентної змінної STAB та відповідних явних змінних

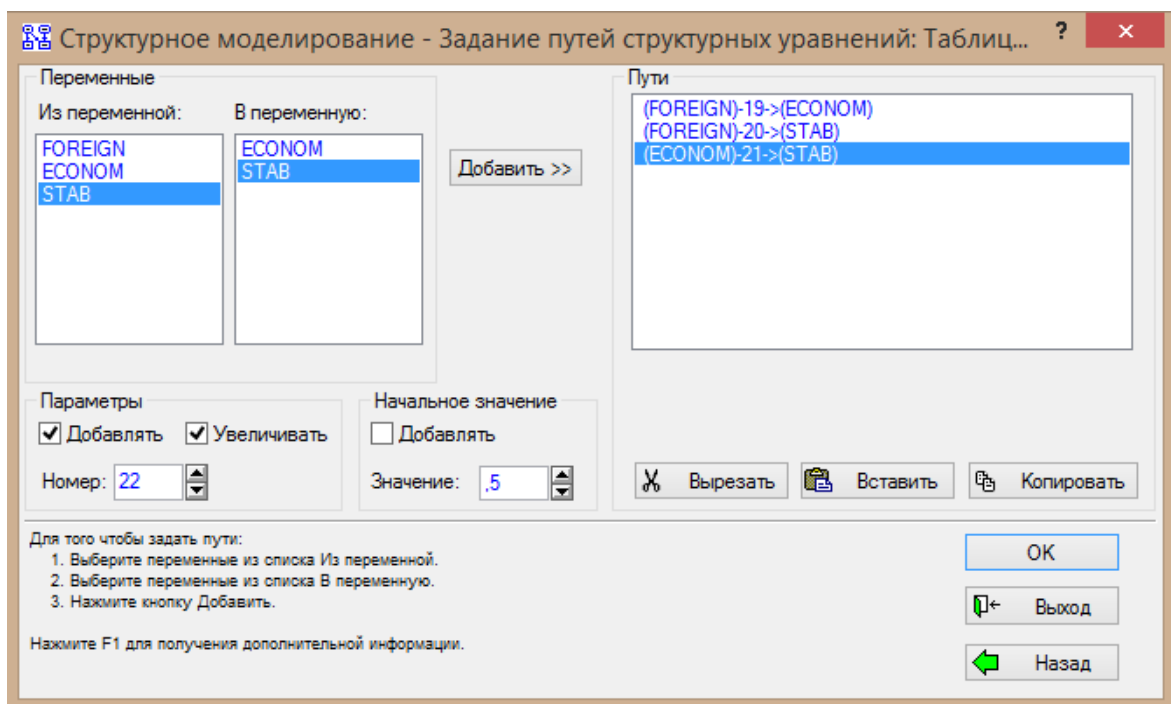

Рисунок А4 – Визначення структурних залежностей між латентними змінними

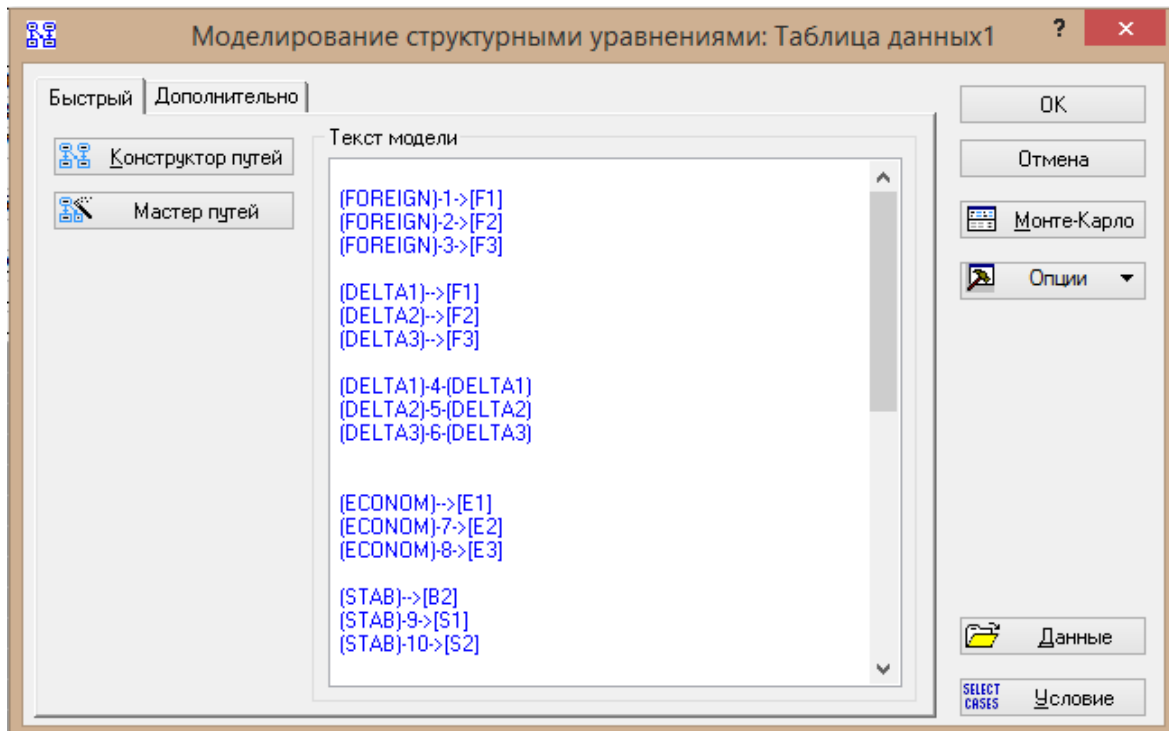

Рисунок А5 – Програмний вигляд отриманих структурних залежностей

	Оценки моделі	
	Оценка	Параметра
(ECONOM)->[E1]		
(ECONOM)-7->[E2]	1,910	
(ECONOM)-8->[E3]	0,378	
(STAB)->[B2]		
(STAB)-9->[S1]	0,516	
(STAB)-10->[S2]	-7,474	
(EPSILON1)->[E1]		
(EPSILON2)->[E2]		
(EPSILON3)->[E3]		
(EPSILON4)->[B2]		
(EPSILON5)->[S1]		
(EPSILON6)->[S2]		
(EPSILON1)-11-(EPSILON1)	13058,506	
(EPSILON2)-12-(EPSILON2)	95,493	
(EPSILON3)-13-(EPSILON3)	2,799	
(EPSILON4)-14-(EPSILON4)	0,366	
(EPSILON5)-15-(EPSILON5)	0,000	
(EPSILON6)-16-(EPSILON6)	3,881	
(ZETA1)->(ECONOM)		
(ZETA2)->(STAB)		
(ZETA1)-17-(ZETA1)	0,000	
(ZETA2)-18-(ZETA2)	0,000	
(FOREIGN)-19->(ECONOM)	1,888	
(FOREIGN)-20->(STAB)	-0,741	
(ECONOM)-21->(STAB)	0,611	

Рисунок А6 – Результати структурного моделювання

	Основные итоговые статистики		
	Значение		
Функция несогласия	0,000		
Максимум косинуса остатков	0,000		
Макс. по модулю компонента градиента	0,000		
Критерий УУПММ	-79992,000		
Критерий УИМ	9999,000		
МП Хи-квадрат	0,000		
Число степеней свободы	17,000		
p-значение	1,000		
RMS стандартизованных остатков	0,038		

Рисунок А7 – Критерії оцінки якості побудованої моделі

Рефлектор (Таблица данных1)								
	F2	F3	B2	E1	E2	E3	S1	S2
F2	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000
F3	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000
B2	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000
E1	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000
E2	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000
E3	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000
S1	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000
S2	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000	-9999,000

Рисунок А8 – Матриця-рефлектор